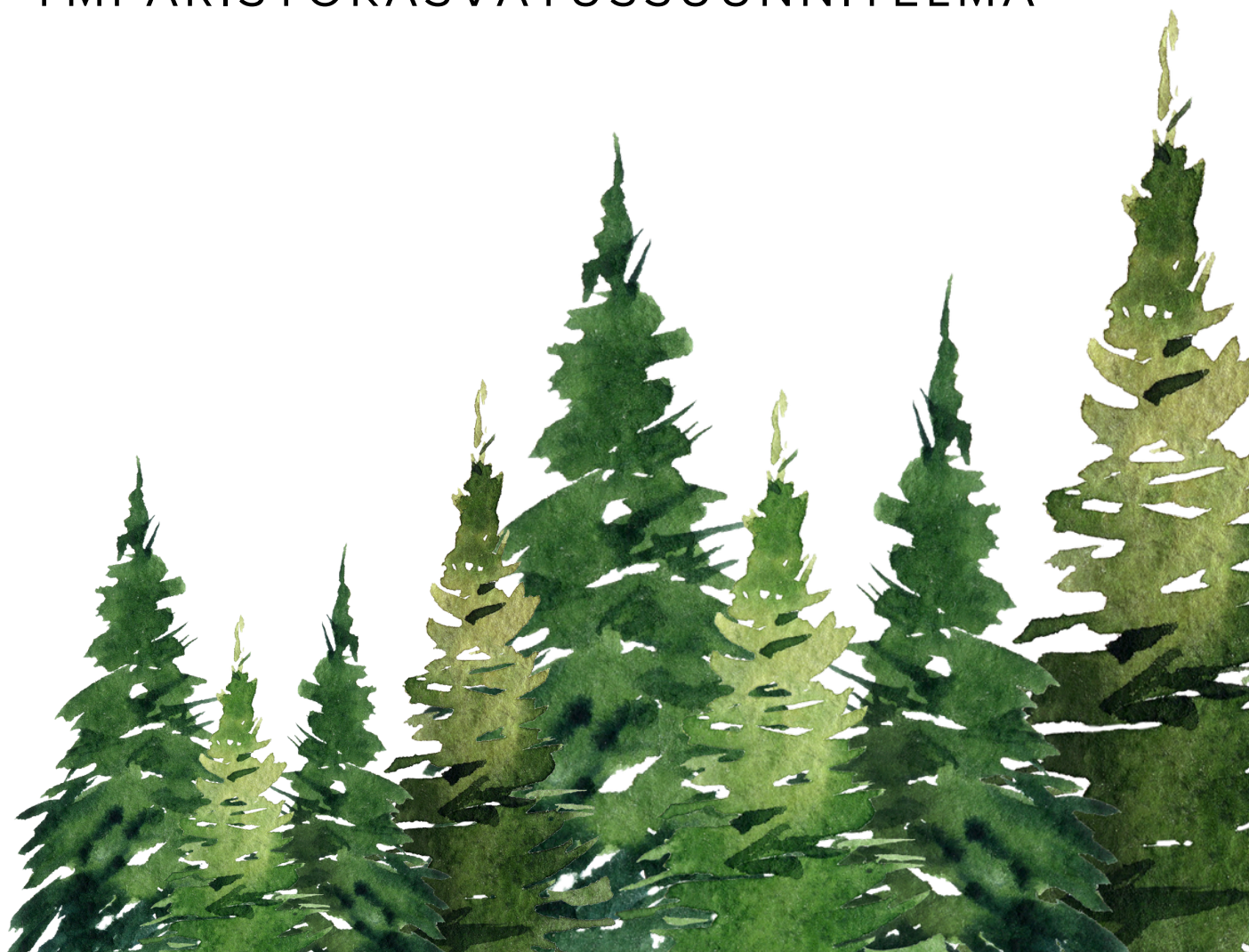

RESURSSIVIISA KOHTI PLANETAARISTA HYVINVOINTIA

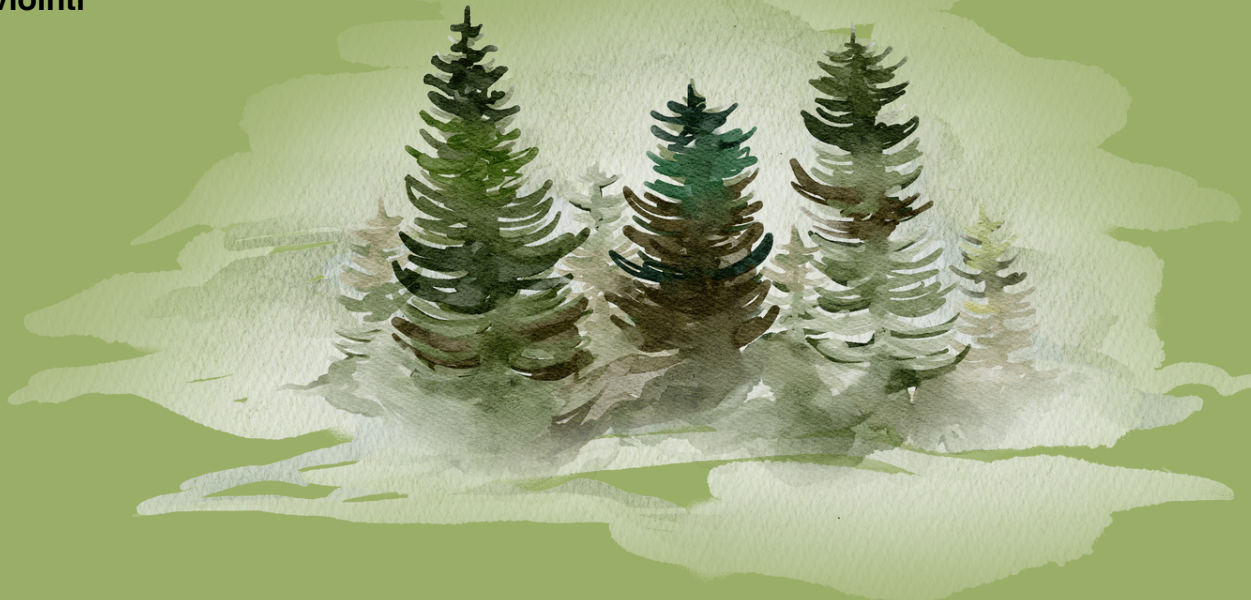
JYVÄSKYLÄN PERUSOPETUKSEN
YMPÄRISTÖKASVATUSSUUNNITELMA

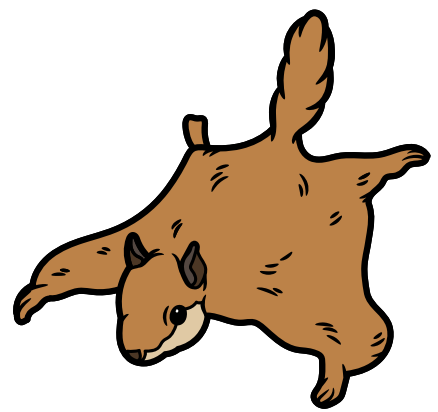
SISÄLLYS:

1. Johdanto
2. Ympäristö- ja kestävyyskasvatus
 - 2.1. Kestävään tulevaisuuteen kasvattaminen kuuluu kaikille
 - 2.2. Menetelmiä
 - 2.3. Eurooppalainen kestävyysosaamisen viitekehys Green Comp
 - 2.4. Ympäristökasvatuksen malleja
3. Säädökset ja määräykset, strategiat ja ohjeet
 - 3.1. Kansainvälinen taso
 - 3.2. Kansallinen taso
 - 3.3. Opetussuunnitelma ohjaa opettajaa kestävyyskasvattajaksi
 - 3.4. Laaja-alainen osaaminen ympäristökasvatuksen näkökulmasta
 - 3.5. Resurssiviisas Jyväskylä
4. Ympäristökasvatus Jyväskylässä
 - 4.1. Toiminnan tasot
 - 4.2. Kestävyyskasvatuksen portaat Jyväskylän perusopetuksessa
 - 4.3. Resurssiviisaus lukuvuosisuunnitelmissa
 - 4.4. Ympäristövastaavat
 - 4.5. Vuosikello
 - 4.6. Teemat ja tavoitteet vuosiluokittain
 - 4.7. Hyvillä ohjeilla kestävämpään arkeen
 - 4.8. Oppilaiden ympäristöryhmä
 - 4.9. Yhteistyötahoja
5. Ulos oppimaan
 - 5.1. Ulkona opettamisen perusteluja
 - 5.2. Ulkona opettamisen perusasiat
 - 5.3. Turvallisuus
 - 5.4. Jokaisenoikeudet
 - 5.5. Opettajan muistilista retkelle
 - 5.6. Arviointi

Lähteet

1. JOHDANTO

Sinä, joka olet tuskastunut nykyiseen maailmanmenoon, sulkenut uutislähetyksen kesken tai ahdistunut nuorten pahoinvoinnista. Voit tehdä jotain. Opettajana voit tehdä paljon. Tekeminen luo toivoa ja toivo antaa syyn toimia. Parasta mitä opettaja voi oppilailleen antaa, on toivo ja työkalut elämässä selviämiseen.

Valojen sammuttaminen tyhjästä luokasta on pienen oppilaan kokoinen teko. Teko, joka saa kyseisen oppilaan tuntemaan, että tein oikein. Ja se tunne kantaa seuraavaan tekoon. Yhdessä saamme jo paljon aikaan. Opettajan valta on suuri - mihin panostan, mille annan aikaa?

Monet nuoret voivat huonosti, usko hyvään tulevaisuuteen on horjunut. Me opettajat olemme avainasemassa toivon herättäjänä. Hyvinvointitaitojen opettamiseen olemme jo oppineet. Planetaarisen hyvinvoinnin käsite on melko uusi termi, joka suuntaa ajatuksemme ihmisen ulkopuolelle. Kun ympäristö voi hyvin, mekin voimme hyvin. Luonto korjaa myös ihmistä, jos annamme sille mahdollisuuden.

Ilman henkilökohtaista kokemusta ei synny tarvetta suojella. Nykyaikana monelle lapselle ei synny kotona tai vapaa-aikana luontokokemuksia. Kuten moni muukin asia, tämäkin on usein siirtynyt koulun tehtäväksi. Mutta se ei ole taakka vaan upea mahdollisuus! Uskaltautumalla ulos oppimaan, tarjoat sekä oppilaille paljon, että edistät omaa hyvinvointiasi. Vaatii opetteluja, mutta vaivannäkö palkitaan. Samalla edistetään liikunnallista elämäntapaa kuin itsestään.

Jotta pystymme antamaan oppilaille välineitä tulevaisuudessa pärjäämiseen, tarvitsemme toimivia arjen käytäntöjä, luonnon hyvinvointia lisäävää voimaa ja aikaa käsitellä nykyutisten nostamia tunteita. Ahdistusta ja lamaantumista estää asioiden puolesta toimiminen. Ja tosiasia on, että emme voi elää kestävästi tekemättä muutoksia elämäntyyliimme. Ympäristökasvatus antaa välineet tarttua näihin isoihin asioihin. On meidän velvollisuutemme ja etuoikeutemme nostaa kestävään tulevaisuuteen tähtäävät arvot toiminnan tasolle. Kyse on meidän kaikkien tulevaisuudesta eikä vain yhdestä pakollisesta läpäisyaiheesta opetussuunnitelmassa.

Tämä opas yhdistää hallinnollisen ympäristökäsikirjan, opetussuunnitelman ja ulkona oppimisen. Se on kuitenkin niin kuin väretykskirjan kuva, josta jokainen värittää ja taiteilee oman versionsa. Välineitä on onneksi jokaiseen makuun tarjolla ja osa niistä löytyy Jyväskylän ympäristökasvatuksen [Peda.net -sivulta](https://peda.net).

2.YMPÄRISTÖ- JA KESTÄVYYSKASVATUS

ympäristökasvatus *kestävä tulevaisuus* *keke-opetus*
ekososiaalinen sivistys *resurssiviisaus*
planetaarinen hyvinvointi *ekologinen kehitys* *kestävyyskasvatus*

Rakkaalla lapsella on tunnetusti monta nimeä. Tässä oppaassa ympäristökasvatus ja kestävyyskasvatus termit tarkoittavat kaikkia yllä olevia, vivahteiden muuttuessa asiayhteydestä riippuen.

Ympäristökasvatus / kestävyyskasvatus

...on kasvatuksellista toimintaa, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot sekä toimintatavat muuttuvat kestävä kehityksen mukaisiksi. Ympäristökasvatus painottaa hieman enemmän ekologista puolta. Kasvatuksella ohjataan yksilöitä kestäväan elämäntapaan sekä luontoyhteyttä vahvistaviin kokemuksiin.

Kestävä kehitys / kestävä tulevaisuus

... on hyvin monipuolinen termi, joka sisältää ekologisen kestävyiden lisäksi taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyiden. Kestävä elämäntapa on hyvinvointia tukeva ja maapallon rajallisia resursseja kunnioittava tapa elää. Se on helppoa ja luontevaa silloin, kun siihen vaadittavat tiedot, taidot, arvot ja asenteet ovat hallussa. Siksi kasvatustyöllä on iso rooli kestävä kehityksen varmistamisessa. Vahva luontoyhteys puolestaan on ympäristövastuullisuuden alkulähde. Se syntyy luonnossa oleskelemalla ja toimimalla.

Resurssiviisaus

Resurssiviisaus on Jyväskylän käyttämä sana ekologisesta kestävästä kehityksestä. Sillä tarkoitetaan kaikenlaisten resurssien kestävä käyttöä ja viisaita valintoja arjessa.

LUE LISÄÄ ->

Planetaarinen hyvinvointi

...tarkoittaa systeemistä ajattelutapaa, jossa keskiössä on ihmisen ja muun luonnon välinen yhteys. Tavoitteena on säilyttää planeettamme elinkelpoisena kaikille lajeille.

LUE LISÄÄ ->

Ekososiaalinen sivistys

...on inhimillisen kasvun kautta saavutettua ymmärrystä oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka perustuvat ihmisen riippuvuuteen luonnosta ja toisista ihmisistä (Wikipedia 3.3.2025).

2.1. KESTÄVÄÄN TULEVAISUUTEEN KASVATTAMINEN KUULUU KAIKILLE

Lapsemme kasvavat tässä ympäristössä ja yhteiskunnassa. He ovat tulevaisuuden aikuisia ja päättäjiä. He kuulevat ja kokevat, näkevät ja ihmettelevät. Lapsilla on oikeus nauttia hienosta luonnostamme ja muodostaa siihen yhteys. Se ei nykyään tapahdu kuten ennen. Heillä on myös oikeus saada tietää ympäristön ongelmista omalle ikätasolleen sopivalla tavalla. Heille tulee antaa mahdollisuuksia kysellä ja keskustella niiden herättämistä ajatuksista turvallisen aikuisen kanssa. Lisäksi lastemme on tärkeää oppia valmiuksia toimia ja heidän tulee kokea voivansa vaikuttaa ongelmien ratkaisuihin. Kestävään tulevaisuuteen kasvattaminen on kaikkien aikuisten asia.

LUE LISÄÄ ->

Meillä Suomessa on nerokkaasti rakennettu opetussuunnitelma, joka herättää ihailua muualla maailmassa. Luontoyhteyden merkitystä korostetaan jokaisella luokkatasolla. Kestävään tulevaisuuteen kasvattaminen on sisällytetty opetussuunnitelmaan vahvasti eli sen huomioiminen kuuluu kaikille opettajille. Asiat opitaan käytännössä. On tärkeää, että kestävyden teemat ovat suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen osa koulun arkea. Esimerkkinä oleminen kuuluu siten kaikille koulun aikuisille.

LUE LISÄÄ ->

Vastaväitteisiin kannattaa valmistautua. Vastaa esimerkiksi näin:

Esimerkkejä normiresurssien puitteissa toimivista keke-kouluista on. Kyse on enemmänkin arvovalinnoista ja yhteistyöstä...

YHDEN IHMISEN TEOILLA EI OLE MITÄÄN MERKITYSTÄ!

Arjen pienet teot ovat niitä lapsen tai yksilön kokoisia tekoja, joilla saamme aikaan tärkeän toimijuuden ja osallisuuden kokemuksen. Ja pienistä pisaroista se merikin koostuu.

EI MEILLÄ OLE AIKAA EIKÄ RESURSSIA!

Arjen pienet teot ovat niitä lapsen tai yksilön kokoisia tekoja, joilla saamme aikaan tärkeän toimijuuden ja osallisuuden kokemuksen. Ja pienistä pisaroista se merikin koostuu.

VIHERVASSAREIDEN POLITIIKKAA EI SAA TUODA KOULUUN!

Koulu toteuttaa opetussuunnitelmaa. Siellä mainitaan mm. ilmastomuutos, joka on tieteellinen fakta. Koulun täytyy myös opettaa kansalaisvaikuttamista.

MINÄ EN OSAA...

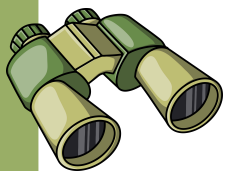
Ei kukaan hallitse nykymaailman ongelmia, mutta pieniä askeleita voi jokainen ottaa. Rohkeasti yhdessä ihmetellen eteenpäin.!

Lapsia ei saa pelotella!

On totta, että ilmastomuutos pelottaa meitä aikuisiakin ja maailmalla tapahtuu hirveitä asioita. Tutkimusten mukaan lapset ja nuoret ahdistuvat kuitenkin siitä, että aikuiset eivät tee mitään eikä ole tilaa keskustelulle.

SUOMALAISET EI VOI VAIKUTTA MITENKÄÄN, KUN MUUT...

Maailmassa täytyy olla maita, jotka toimivat esimerkkeinä. Ja eiköhän mieluummin röyhistetä rintaamme: kouluruoka, xylitoli, tekstiviestit, sauna, Abloy-lukot ...olemme kokoamme suurempia. Ja tosiasiahan on, että kulutamme maailman luonnonvaroja valtavan paljon enemmän kuin maailman enemmistö.

2.2. MENETELMIÄ

Ympäristökasvatuksen menetelmät ovat opetus- ja oppimiskeinoja, joiden avulla edistetään ympäristövastuullisuutta, luonnon kunnioittamista ja kestäväää kehitystä. Ammattitaitoinen opettaja soveltaa menetelmät omalle oppilasryhmälleen sopivaksi.

Tutkimustuloksia (Saloranta 2017: s. 159, 216, 218)

- Ekologiseen ja taloudelliseen kestävyyteen liittyvät koulukokemukset vaikuttavat suoraan oppilaan ympäristövastuulliseen käyttäytymiseen. Tehokkaimpia ovat menetelmät, joissa oppilas kokee asiat tärkeiksi ja pääsee vaikuttamaan.
- Mitä paremmin kestävä kehitys on omaksuttu koulun toimintakulttuuriin, sen tärkeämpänä opettajat sitä pitävät ja sitä sitoutuneemmin he toimivat kestäväää kehitystä edistävästi omassa työssään.
- Opettaja toimii koulussa oppilaille roolimallina, jolloin hän omilla teoillaan viestittää oppilaille suhtautumisestaan kestävään kehitykseen. Opettajan toimilla on myös suora vaikutus koulutoiminnasta syntyviin haitallisiin ympäristövaikutuksiin, kuten esimerkiksi materiaalin tai energian kulutukseen.

Yhteistyö

Osaamisen jakaminen ja yhteistyö ovat avainsanoja ympäristökasvatuksen toteuttamisessa. Koulun sisällä henkilökunnan vahvuuksien tunnistaminen ja niiden kukoistuksen mahdollistaminen antavat toiminnalle positiivista suuntaa. Kaikkien koulussa työskentelevien ja tiloja käyttävien (siivoojat, keittäjät, iltatoiminnat) kanssa tehtävä yhteistyö lisää vaikuttavuutta. Järjestöillä ja muilla toimijoilla on kouluille paljon tarjottavaa, kunhan toiminnat löytävät toisensa.

Systemiajattelu, käännteinen kasvatus

Nykyiset ongelmat ympäristössämme ovat viheliäisen monimutkaisia. Jokaisella oppiaineella on kestävyysosaamisen näkökulmasta oma tehtävänsä ja siksi on hyvä tehdä oppiaineet ylittävää yhteistyötä. Asioiden käsittely yhdessä monialaisesti auttaa oppilaita hahmottamaan monimutkaista kokonaisuutta ja samalla opettajienkin ymmärrys lisääntyy. Monien aikamme ongelmien edessä olemme yhdessä oppimassa ja aikuiset voivat myös oppia lapsilta.

Luontokokemukset, elämyksellisyys

Opitaan ympäristöstä kokemusten ja luonnossa liikkumisen kautta. Havainnoidaan, tutkitaan ja ihmetellään yhdessä. Käytetään eri aisteja, leikitään ja retkeillään. Lyhytkin vierailu lähimetsässä tuo positiivisia vaikutuksia hyvinvointiin. Omat positiiviset kokemukset luovat motivaation toimia kestävästi.

Ilmiölähtöisyys

Luonnontieteet tarjoavat määrättömän määrän ihmeteltävää monialaisen oppimisen pohjaksi.

Projektit ja tutkimukset, ongelmanratkaisu

Sisällä tai ulkona tapahtuva toiminta, jossa saa kokeilla, tutkia ja päätellä itse.

Välineiden hyödyntäminen

Koululla jo olemassa olevien välineiden tulee olla helposti löydettävissä ja niiden olemassa olosta on hyvä tiedottaa aika ajoin. Perusvälineistö on hyvä löytyä omalta koululta, mutta erikoisvälineitä voi myös lainata.

Digitaaliset menetelmät

Luonto-ohjelmat ja erilaiset dokumentit näyttävät sellaista mitä itse ei pääse näkemään ja selittävät asioita havainnollisesti. Oppimispelejä ja erilaisia sovelluksia on kehitetty ja niiden käyttö lisää monen oppilaan motivaatiota mm. luonnossa liikkumiseen.

Arvokasvatus ja dialogiset menetelmät

Keskustelut ja pohdinnat, draamat ja väittelyt. Tarinankerronta. Oppilaat tarvitsevat aikaa ja sanoja isojen aiheiden käsittelyyn ja opettaja mahdollistaa sen.

Osallisuus, toimijuus, aktiivinen kansalaisuus

Oppilaiden osallisuus ja heidän aktiivisuutensa mahdollistaminen ovat ympäristökasvatustoiminnan sydän. Se, että omilla teoilla pystyy vaikuttamaan asioihin, on ensiarvoisen tärkeää. Toimintaa täytyy harjoitella ja mahdollisuuksia tulla kuulluksi pitää olla paljon.

Tulevaisuussajattelu, toivon tarjoaminen

Lasten ja nuorten tulevaisuussajattelun vahvistaminen tärkeää, koska tavoitteena on kasvattaa aktiivisia ja vastuullisia kestävästä tulevaisuudesta rakentavia maailmankansalaisia.

Tulevaisuuteen vaikuttaminen on harjoitettava taito. Toivottavien tulevaisuuksien kuvittelu voi viheliäisten ongelmien maailmassa tuntua joskus vaikealta. Se, että tulevaisuuteen on mahdollista vaikuttaa, tuo mukanaan toivon ja vastuun rakentaa hyvää tulevaisuutta myös tuleville sukupolville.

Suunnitelmallisuus

Hyvällä suunnittelulla säästää aikaa ja energiaa tulevaisuudessa. Hyvät suunnitelmat kannattaa tallentaa muiden käyttöön häpeilemättä. Seuraavan käyttäjän on helppo muokata niitä itselleen sopivaksi. Vuosisuunnitelman kirjauksista kiinni pitäminen ja vuosittain toistuvat teemapäivät sujuvat silloin melko pienellä vaivalla.

2.3. EUROOPPALAINEN KESTÄVYYSOSAAMISEN VIITEKEHYS GREEN COMP

Green Comp -osaamiskehys -osaamiskehysen visuaalinen esitys, Euroopan komissio

Green comp on laajan eurooppalaisen tutkijaverkoston luoma viitekehys, joka selittää mitä kestävyysosaaminen on. Tavoitteena on tukea koulutusjärjestelmiä, jotta niissä voidaan tuottaa ympäristöstään välittäviä järjestelmälähtöisiä ja kriittisiä ajattelijoita.

Green compissa kestävyysosaaminen on jaettu neljään osa-alueeseen, joista jokainen sisältää kolme taitoa. Ne ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja voivat kehittyä eri tahdissa. Visuaalisessa mehiläisesityksessä pesän, siitepölyn, mehiläisten ja kukkien suhde vaikuttaa lopulta koko maapallon olemassaoloon

Mehiläispesä kuvaa kestävyysarvojen sisäistämiseen liittyviä taitoja, jotka ovat kestävyiden arvostaminen, oikeudenmukaisuuden tukeminen ja luonnon tärkeyden tunnustaminen. Koulussa tähän osaamisalueeseen liittyvät mm. kaikki arvopohdinnat, keskustelut tai tasa-arvoa ja luontosuhdetta tukevat harjoitukset. Pesä suojelee ja ylläpitää mehiläisiä eli mahdollistaa toiminnan.

Mehiläiset edustavat kestävyystoiminnan taitoja, joita ovat poliittinen toimijuus, yhteistyö ja yksilön aloitteellisuus. Yhdyskunta toimii hyvin, kun kaikki yksilöt tekevät yhteistyötä saman tavoitteen eteen. Koulussa osallisuutta ja toimijuutta lisäävät työtavat kuuluvat tähän kategoriaan.

Siitepöly kuvaa kestävyiden monitahoisuuden hallintaa. Sen taitoja ovat järjestelmälähtöinen ja kriittinen ajattelu sekä ongelmien rajaaminen. Koulussa syy-seuraus-suhteiden pohtimisen lisäksi on hyvä oppia tunnistamaan myös muuttuvia tekijöitä ja asioiden takana piileviä vaikuttajia.

Kukat edustavat kestävä tulevaisuuden visiointia, jonka taitoja ovat tulevaisuuslukutaito, sopeutumiskyky ja tutkiva ajattelu. Ne tuottavat siemeniä, jotta elämä voi jatkua. Työtavat, jotka kehittävät luovuutta, valavat uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiin ja antavat toivoa, edistävät tätä osaamisaluetta.

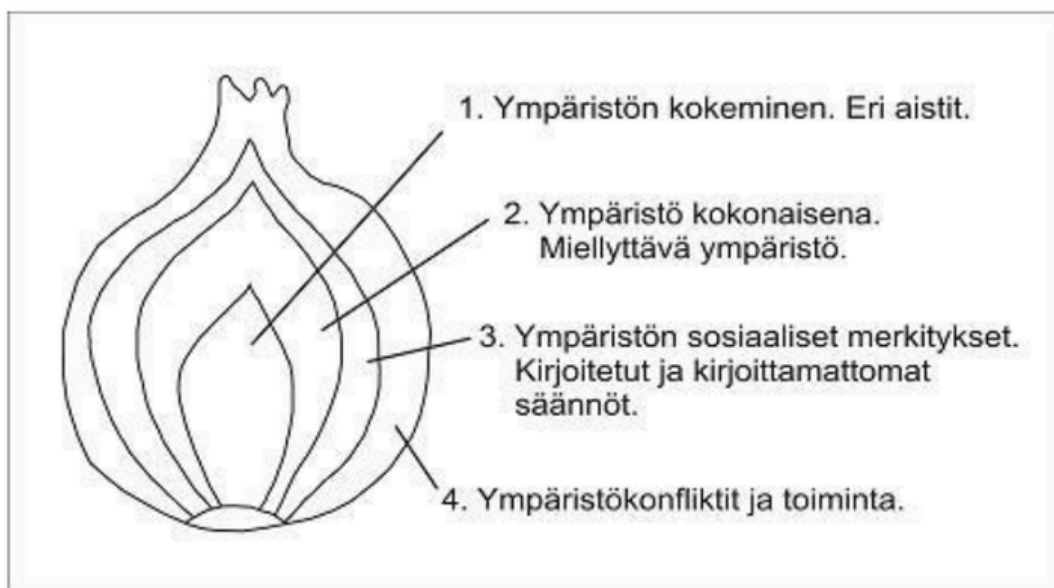

LUE LISÄÄ ->

2.4. YMPÄRISTÖKASVATUKSEN MALLEJA

Ympäristökasvatus on sekä maailman yksinkertaisin, että vaikein asia. Kaikki lähtee omasta arjesta ja lähiympäristöstä. Myönteinen luontosuhde luo tahdon toimia. Nykyiset ympäristöongelmat ovat kuitenkin niin monimutkaisia, että niiden käsittelyyn tarvitaan enemmän työkaluja. Teoriasta johdetut pedagogiset mallit auttavat hahmottamaan ympäristökasvatuksen luonnetta ja tekijöitä, jotka opetuksen suunnittelussa tulisi ottaa huomioon. Seuraavien mallien lisäksi mielenkiintoisen lisän tuovat mallit, joissa edetään spiraalimaisesti ja palataan uudelleen samojen ongelmien äärelle uusin silmin ja hieman kehittyneenä. Opetussuunnitelmakin pohjaa ajatukselle asioiden kertaamisesta ja laajentamisesta eri vuosiluokilla.

SIPULIMALLI (Käpylä 1995)

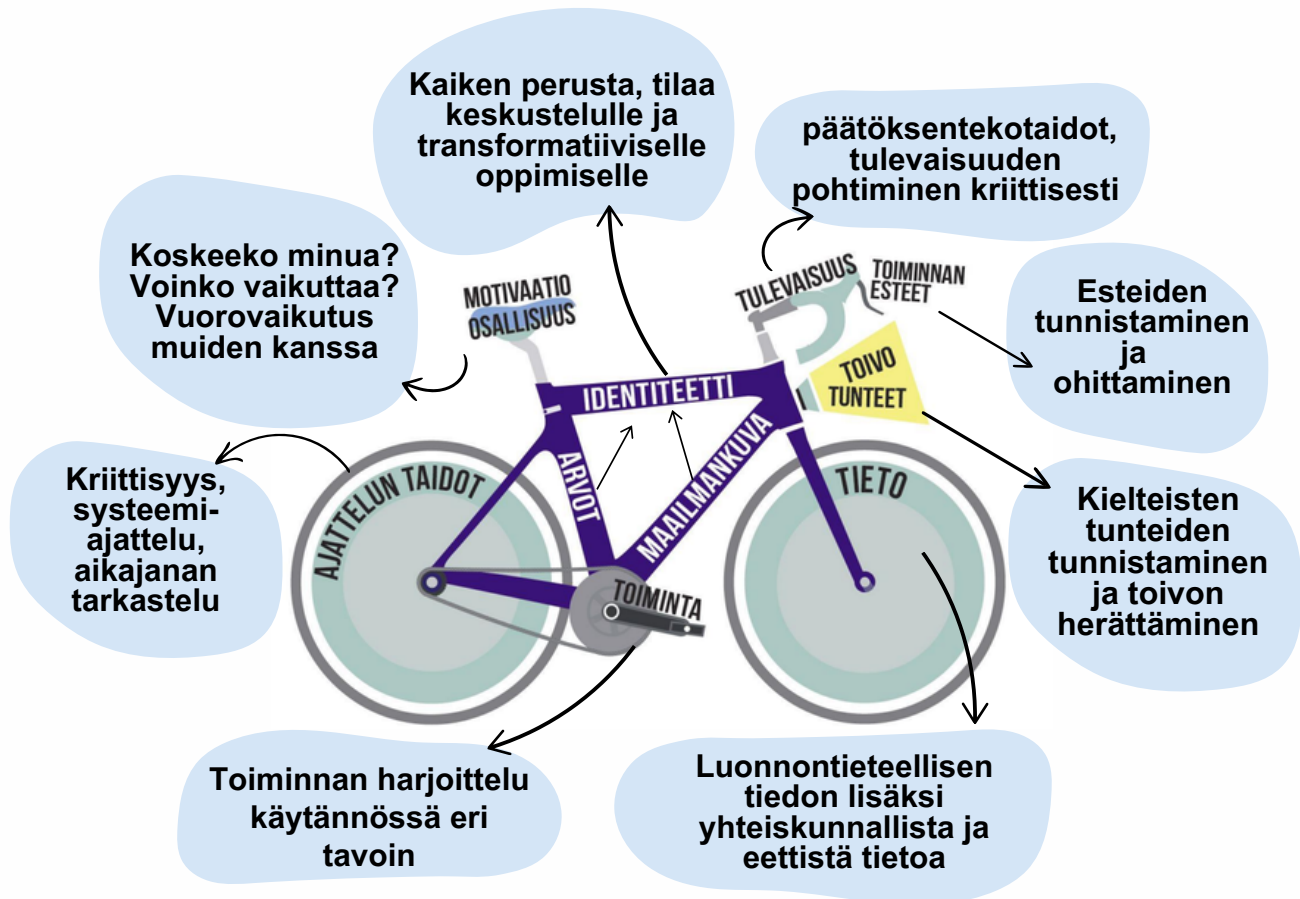
Ympäristökasvatuksen sipulimalli, Markku Käpylä 1995

Jyväskylän yliopiston professori ja ympäristökasvatuksen pioneeri Markku Käpylä piirsi ympäristökasvatuksesta sipulimallin. Hänen näkemyksensä mukaan ympäristökansalaiseksi kasvetaan kerros kerrokselta. Mallin keskellä on ihminen ja hänen kokemusmaailmansa, jonka varaan kaikki muu rakentuu. Vähitellen ympäristön havainnointi ja merkitysten ymmärtäminen lisääntyy ja lopulta päästään toiminnan tasolle. Kerrokset kiertyvät toistensa ympärille, ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja tukevat toisiaan. Ne myös kasvavat yhdessä.

Malli on linjassa opetussuunnitelman kanssa, koska molemmissa edetään askel askeleelta oman luontosuhteen muodostamisesta kohti ympäristötoimintaa.

POLKUPYÖRÄMALLI

(Tolppanen, Aarnio-Linnanvuori, Cantell & Lehtonen 2017)

Ilmastokasvatuksen polkupyörämalli 2017

Ilmastomuutos ja muut globaalit ongelmat ovat lasten arjessa läsnä ja vaativat jonkinlaista käsittelyä myös ihan nuorimpien kanssa. Polkupyörämalli on suomalaisen tutkijaryhmän kehittämä ja se kuvaa hyvin ympäristökasvatuksen kokonaisvaltaisuutta. Renkaat mahdollistavat liikkeen ja molempia tarvitaan yhtä aikaa. Ilman satulaa on ikävä edetä eikä pimeässä näe. Rattia on käännettävä haluttuun suuntaan ja esteet jarruttavat matkan tekoa. Mitään ei kuitenkaan tapahtu, ellei joku käytä tätä välinettä.

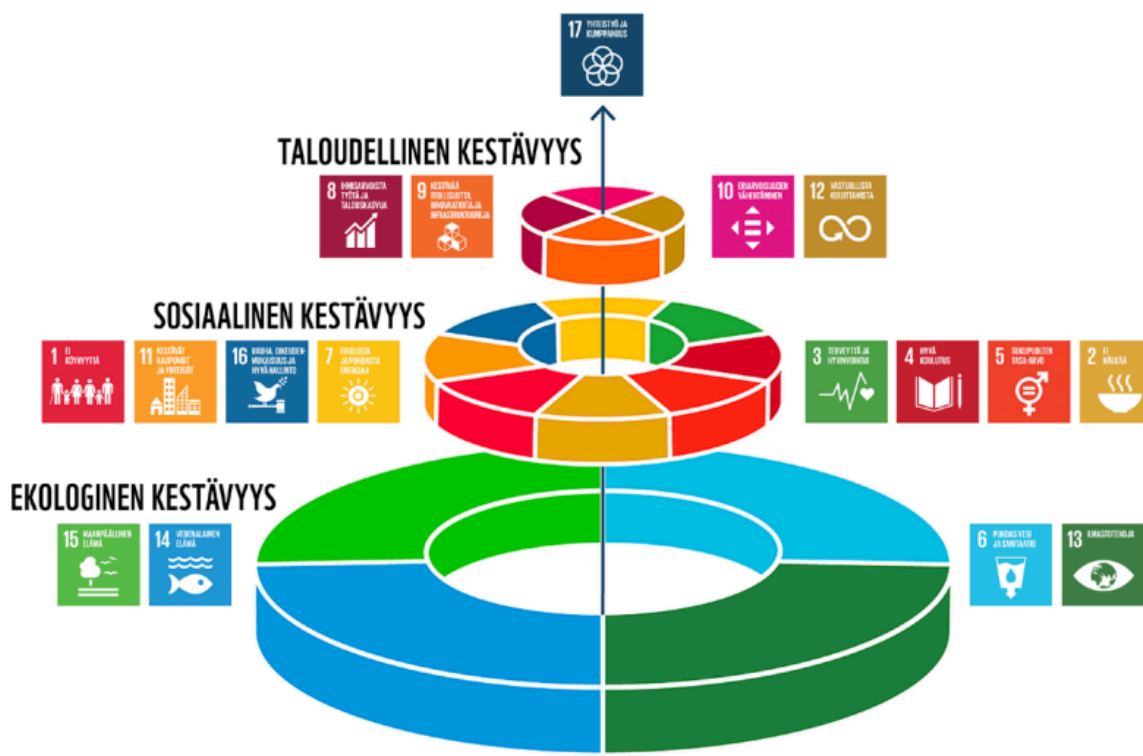
Tässä mallista näkyy selvästi, että ympäristökasvatusta ei pidä rakentaa pelkästään tiedon varaan missään vaiheessa. Mukana on vahvasti myös tunnetaidot sekä toimijuuden ja toivon elementit.

LUE LISÄÄ ->

3. SÄÄDÖKSET JA MÄÄRÄYKSET, STRATEGIAT JA OHJEET

Ympäristökasvatus on laaja käsite, johon vaikuttaa kansainvälisesti sovitut tavoitteet, kansalliset lait ja määräykset, kuntakohtaiset sitoumukset ja linjaukset, koulujen omat suunnitelmat ja viime kädessä vielä yksilön omat valinnatkin. On hyvä olla tietoinen, että nämä kaikki tasot koskevat kouluja ja että kasvatusala on avainasemassa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

3.1. KANSAINVÄLINEN TASO

Agenda 2030 hääkakkumalli, Stockholm Resilience Centre.

Agenda 2030

Maailman kaikkien maiden kestävän kehityksen työtä ohjaa vuonna 2015 YK:ssa sovittu kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma. Se tähtää köyhyiden poistamiseen ja hyvinvoinnin turvaamiseen ympäristölle kestävällä tavalla. Kun sen 17 tavoitetta esitetään hierarkkisessa järjestyksessä (hääkakkumalli), havaitaan ekologisen kestävyysmerkin merkitys muiden perustana.

[LUE LISÄÄ ->](#)

Agenda 2030 -tiekartta

Unescon laatiman tiekartan tarkoituksena on edistää kestävä kehitystä oppilaitosten toimintakulttuurissa. Siinä nostetaan esiin kasvattajien valmiuksien kehittäminen, oppimisympäristöjen muuttaminen ja nuorten voimaannuttaminen ja osallistaminen.

[LUE LISÄÄ ->](#)

Unescon opas kestävyyskasvatukseen

Unesco ylläpitää kestävyyskasvatuksen sivustoa, josta löytyy kattavaa tietoa ja vinkkejä siitä, miten ympäristökasvatusta edistetään maailmalla.

[LUE LISÄÄ ->](#)

3.2. KANSALLINEN TASO

Perusopetuslaki 628/1998:

“Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja.”

Valtioneuvoston asetus 422/2012

“Opetuksella tuetaan oppilaan kasvua aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi, luodaan edellytyksiä toimia demokraattisessa ja tasa-arvoisessa yhteiskunnassa sekä edistetään kestävästä kehitystä.”

Tiekartta kestävään tulevaisuuteen:

Opetushallituksen tiekartassa kestävä tulevaisuuden opetus nähdään elinikäisen oppimisen osana ja laadukkaan koulutuksen edellytyksenä. Se painottaa opetuksen kolmea tavoitekokonaisuutta:

Kognitiivinen tavoite: oppija ymmärtää kestävyiden haasteita ja monimutkaista luonnetta sekä tutkii ristiriitaisia ja vaihtoehtoisia selityksiä.

Sosioemotionaalinen tavoite: oppija rakentaa kestävyttä tukevia perusarvoja ja asenteita.

Toiminnallinen tavoite: oppija sisäistää käytännön toimia kestävä muutoksen aikaan-saamiseksi henkilökohtaisella, yhteiskunnallisella ja poliittisella tasolla.

LUE LISÄÄ ->

Kestävä tulevaisuus -opas:

Opetushallitus on luonut opettajille oppaan, jossa tarjotaan tietoa ja tukea kestävyiden opetukseen. Opas sisältää kestävä kehitystä avaavan sisällön lisäksi neuvoja, materiaaleja ja tapausesimerkkejä.

LUE LISÄÄ ->

Opetussuunnitelman perusteet

Niina Mykrä on väitöskirjatutkimuksessaan 2021 perehtynyt tarkasti opetussuunnitelmaan. Kestävyysasiat mainitaan 144 kertaa sekä yleisohjeistuksessa, että vaihtelevassa määrin oppiaineiden tavoitteissa.

LUE LISÄÄ ->

JOKAISENOIKEUDET

Suomessa jokaisella ihmisellä on oikeus käyttää luontoa riippumatta siitä, kuka omistaa alueen. Opettaja voi viedä luokan metsään kysymättä maanomistajan lupaa, mutta siellä ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa maanomistajalle, maankäytölle tai luonnolle. Avotulen tekoon tarvitaan aina maanomistajan lupa.

LUE LISÄÄ ->

3.3. OPETUSSUUNNITELMA OHJAA OPETTAJAA YMPÄRISTÖKASVATAJAKSI

Perusopetuksen arvoperusta

“Perusopetuksen yksi neljästä perusarvosta on kestävän elämäntavan välttämättömyys. Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamispohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudella. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi. Ihmisellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.”

Jyväskylä nostaa vielä paikallisena lisäyksenä arvoperustaan kaupunkistrategian arvot eli resurssiviisauden.

Perusopetuksen tehtävä:

“Opetus edistää osallisuutta ja kestävää elämäntapaa. Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös kestävän kehityksen edistäminen. Asetuksessa 4§ korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina.”

Tavoitteet ja sisällöt eri oppiaineissa:

Kestävyyskasvatus on kirjattu vahvasti opetussuunnitelman arvopohjaan ja laaja-alaisiin tavoitteisiin, mutta myös vaihtelevassa määrin eri oppiaineiden tavoitteisiin. Tehokkainta on opetus, jossa samaa asiaa käsitellään eri tieteenalojen näkökulmasta.

Toivoa ja toimintaa: kestävä kehitys eri oppiaineissa

Ops -koosteita teemoittain ja pohdintaa oppiaineittain (LYKE)

3.4. LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN YMPÄRISTÖKASVATUKSEN NÄKÖKULMASTA

Ympäristökasvatuksen monipuolisuus antaa hyvät mahdollisuudet laaja-alaisten osaamistavoitteiden saavuttamiseen. Se on myös loppumaton lähde monialaisille oppimiskokonaisuuksille.

L7 on selkeästi kestävyyskasvatuksen oma tavoite, mutta muidenkin tavoitteiden kuvaukset sisältävät kestävään tulevaisuuteen kasvattamisen näkökulmia. Seuraavaan kuvaan on koottu tiivistelmät opetussuunnitelman kuvauksista ympäristökasvatuksen silmälasien läpi katsotuttuna.

LUE LISÄÄ ->

L1 Ympäristökasvatuksen menetelmät tukevat vahvasti tämän laajan tavoitteen saavuttamista.

L2 Oppilaita ohjataan arvostamaan elinympäristöään ja rakentamaan myönteistä ympäristösuhdetta. Kunnioitus muita ryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistuu kansainvälisen yhteistyön ja globaalien ympäristökysymysten kautta.

L7 . Koulu tarjoaa turvallisen yhteisön, jossa oppilaat voivat kehittyä vastuullisiksi aktiivisiksi kansalaisiksi. Perusopetuksessa vahvistetaan oppilaiden osallisuutta, kiinnostusta yhteisiin asioihin ja mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon. Oppilaat suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat koulutyötä, oppivat vaikuttamista ja vastuullisuutta sekä harjoittelevat yhteistyötä, neuvottelua ja ristiriitojen ratkaisemista. Kestävää tulevaisuutta rakennetaan lisäämällä ymmärrystä menneisyydestä, visioimalla tulevaisuutta ja ymmärtämällä omien tekojen vaikutukset itseen, yhteisöön ja luontoon. Oppilaat saavat valmiuksia arvioida toimintatapoja ja muuttaa niitä kestäväksi tulevaisuutta rakentaviksi.

L3 Perusopetus tukee oppilaiden tulevaisuudenuskoa ja kestävästä elämäntapaa edistäviä taitoja. Oppilaita ohjataan vastuulliseen teknologian käyttöön, kuluttamiseen ja eettisten kysymysten pohtimiseen. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävä elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

L6 Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia yksilön vastuusta yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

L4 Monilukutaitoa kehitettäessä tarkastellaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä.

L5 Teknologiaa arvioidaan kestävä kehityksen näkökulmasta ja opitaan toimimaan vastuullisina kuluttajina.

3.5. RESURSSIVIISAS JYVÄSKYLÄ

“Meillä Jyväskylässä resurssiviisaus tarkoittaa kestävän arjen tekoja. Sitä, että pidämme yhdessä huolta ympäristöstämme ja hyvinvoinnistamme. Käytämme energiaa järkevästi ja tilamme taipuvat moneen käyttöön. Kompaktissa kaupungissamme on helppo liikkua fiksusti. Kulutamme vähemmän ja kierrätämme tehokkaasti. Luontoelämykset löytyvät läheltä.”

Jyväskylän kaupunkistrategian yksi neljästä kärjestä on resurssiviisaus. Sen edistämiseksi kaupungin valtuusto on hyväksynyt laajan Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelman. Ekologisen kestävyys lisäämisen toivotaan näkyvän taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kasvuna. Kaupunki on tehnyt useita sitoumuksia kestävyys saralla, olemme mm. sitoutuneet luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen ja olemme Reilun kaupan kaupunki. Ohjelma päivitetään valtuustokausittain.

[LUE LISÄÄ ->](#)

Ohjelman seurantaan on kehitetty verkkopalvelu nimeltä Ympäristövahti. Se sisältää tavoitteita, toimenpiteitä, tehtäviä ja mittareita kaikille kaupungin palvelualueille, myös Kasvun ja oppimisen palveluille. Ne konkretisoituvat koulujen lukuvuosisuunnitelmissa.

[LUE LISÄÄ ->](#)

4.YMPÄRISTÖKASVATUS JYVÄSKYLÄSSÄ

Jyväskylän kaupungilla on 37 kouluyksikköä, joissa opiskelee päivittäin yli kymmenen tuhatta lasta ja nuorta. Vaikutuksemme kaupungin ekologiseen jalanjälkeen on merkittävä. Kasvatuksen avulla luomme kestävämpää tulevaisuutta. Kouluilla on myös suuri vaikutusmahdollisuus alueen asukkaisiin.

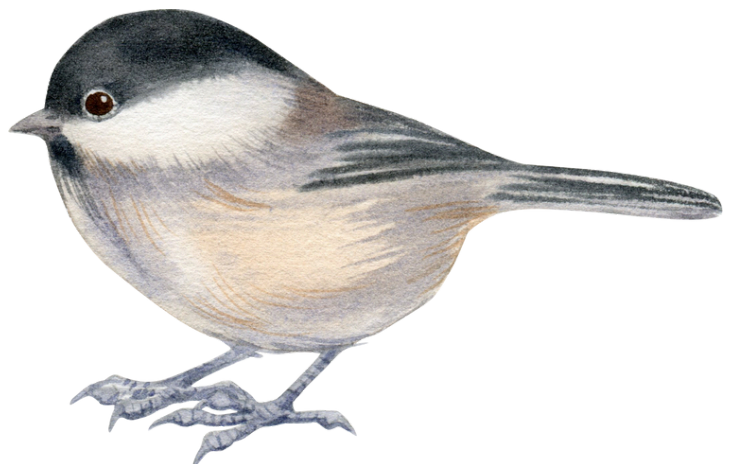
Kasvun ja oppimisen palvelualalle on luotu oma ympäristökäsikirja. Siinä sanotaan, että Jyväskylän kaupunki kasvattaa resurssiviisaita, kestävään tulevaisuuteen katsovia kaupunkilaisia. Vastuu ympäristöasioiden huomioon ottamisesta osana työtehtäviä kuuluu kaikille perusopetuksessa työskenteleville. Myös sidosryhmiltä ja yhteistyökumppaneilta edellytetään resurssiviisasta ja kestäväen kehityksen mukaista toimintaa.

Poliittinen päätöksenteko ohjaa kaikkea suunnittelua ja resurssinjakoa. Talousarvioon liittyvä käyttösuunnitelma ohjaa käytännön työtä yksiköissä. Koulu rakentaa annetuilla resursseilla oman toimintakulttuurinsa ja opettajat toteuttavat opetussuunnitelmaa.

Suorat ympäristönäkökohdat perusopetuksen toiminnassa ovat lämmön, sähkön, veden ja paperin kulutus, moottoriajoneuvolla ajon määrä, hankinnat ja tuotetun jätteen määrä. Näihin pureudutaan kouluissa kasvatuksen keinoin. Kestävä toimintakulttuuri edistää ekologisen jalanjäljen pienentymistä.

Syksyllä 2024 toteutettiin perusopetuksen kestäväen kehityksen kartoitus, jonka pohjalta hallinnon tasolle laadittiin ohjelma ympäristökasvatuksen ja koulujen resurssiviisauden tukemiseen.

Seuraavaksi esiteltujen koulujen koskevien linjausten laadintaan on osallistunut Kasvun ja oppimisen palveluiden ympäristötyöryhmä ja hallinnon ympäristöyhdyshenkilöt. Myös ympäristövastaavien verkostolta on kysytty mielipiteitä.

4.1. TOIMINNAN TASOT:

Oppilaan taso

Kaikilla oppijoilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa koulun kestävään kehitykseen. Tietojen oppiminen, arjen toimintakulttuurissa mukana oleminen ja vaikuttaminen antavat oppijoille tärkeitä taitoja tulevaisuutta varten. Luonnossa liikkumisen taidot ja luontoyhteys edistävät hyvinvointia.

Henkilökunnan taso

Jokaisella koululla on ainakin yksi ympäristövastaava, mutta kestävyyskasvatuksen kehittäminen on koko henkilöstön yhteinen tehtävä. On tärkeä tiedostaa, miten henkilöstön näyttämä esimerkki vaikuttaa oppilaisiin. Kestävyysasiat tuodaan opetukseen eri oppiaineiden tunneilla. Tietoa ja osaamista jaetaan ja tehdään yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään myös muiden koulujen ja toimijoiden kanssa. Luontoympäristöä hyödynnetään opetuksessa kaikilla luokkatasoilla.

Johtamisen taso

Rehtorin antama arvostus, kannustus ja tuki on tärkeää kaikessa koulun kestävyystyössä. Hän varmistaa resurssivisiisautta tukevan toimintakulttuurin muodostamisen varaamalla suunnitteluun ja toteuttamiseen aikaa ja nostamalla aiheita säännöllisesti esille. Koulutusten avulla lisätään henkilöstön ymmärrystä ja osaamista.

Hallinnon taso

Koulujen toimintaa tuetaan hallinnon tasolla kestävä kehityksen ohjelman avulla. Johtoryhmällä on vastuu kehittämisestä ja resurssien varmistamisesta. Taloudelliset resurssit myöntää sivistyslautakunta ja kestävä kehityksen toteutumisesta vastaa palvelujohtaja. Kasvun ja oppimisen palveluiden ympäristöyhdyshenkilöt koordinoivat koulujen ympäristövastaavien toimintaa ja vastaavat resurssivisiisautoimenpiteiden raportoinnista.

Toimintaa tapahtuu oppilaan tasolla, kun sitä kannattelevat tasot ovat kunnossa.

4.2. KESTÄVYYSKASVATUKSEN PORTAAT JYVÄSKYLÄN PERUSOPETUKSESSA:

Jyväskylässä koulut etenevät kestävään tulevaisuuteen porras kerrallaan. Ensimmäiselle portaalle pääsee toteuttamalla lukuvuosisuunnitelman resurssiviisauteen liittyvät kohdat. Kestävyyskasvatus on koko koulun yhteistä toimintaa, joten portailla eteneminen tarkoittaa vastuun jakamista ja toiminnan näkyvyyden laajentamista. Kahdella ylimmällä portaalla toimintaa kehitetään päämäärätietoisesti esimerkiksi jonkin 4.7. kohdassa mainitun järjestelmän avulla.

5. Vihreä lippu tai keke-sertifikaatti

4. . Toimintakulttuuri on vahvasti kestävä. Käytössä on järjestelmä vuosittaiseen kehittämiseen.

3. Koululla toimii henkilökunnan tiimin lisäksi oppilastiimi ja ne toimivat aktiivisesti.

2. Koululla on henkilökunnan ympäristötiimi. Vihreät tavat on sanoitettu ja näkyvillä arjessa.

1. Koululla on nimetty ympäristövastaava ja lukuvuosisuunnitelmaan on kirjattu koulun omia toimenpiteitä resurssiviisauden kehittämiseen.

4.3. RESURSSIVIISAUS LUKUVUOSISUUNNITELMISSA

Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelmassa on asetettu ekologisen kestävän kehityksen tavoitteet, joiden toteutumista seurataan sähköisen Ympäristövahti -palvelun avulla. Koulut toimivat omalta osaltaan tavoitteiden mukaisesti. Kouluja koskevat toimenpiteet raportoidaan Ympäristövahtiin hallinnon toimesta.

Koululla tulee olla

1. suunnitelma siitä, miten koulu pienentää ekologista jalanjälkeään. Painotukset voivat vaihdella vuosittain.

- a) Suunnitelma voi olla lukuvuosisuunnitelman taulukko, johon lisätään koulun omat aiheita edistävät toimenpiteet. Minimitoimenpiteet on kirjattu valmiiksi.
- b) Suunnitelma voi olla myös liitteenä. Arviointi suoritetaan lukuvuosisuunnitelman taulukkoon.
- c) Vihreä lippu -kouluilla on oma toimintamallinsa.

2. vuosittain päivitettävä vuosikello eli suunnitelma ympäristökasvatuksellisista tapahtumista, retkistä, teemapäivistä tai opetuskokonaisuuksista (ekologinen kädenjälki). Se voi olla erillinen tai osa koulun tapahtumakalenteria. Osa vuosikellon asioista on kaikille kaupungin kouluille yhteisiä.

3. Lisäksi koululla voi olla oma laaja ympäristökasvatussuunnitelma, jossa avataan tarkemmin arvopohjaa ja toimintakuttuuria.

Apua suunnitteluun löytyy ympäristökasvatuksen sivulta [Peda.netista](https://peda.netista.fi/).

Resurssiviisaus perusopetuksessa

Perusopetus varmistaa resurssiviisauden toteutumisen noudattamalla opetussuunnitelmaa. Laaja-alaisen osaamisen tavoite 7 on osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen. Kestävä kehitys ja ympäristökasvatus mainitaan myös eri oppiaineiden tavoitteissa.

Jokaisesta yksikössä on ympäristövastaava, kestävän kehityksen suunnitelma ja ympäristökasvatuksen vuosikello osana lukuvuosisuunnitelmaa. Ympäristövastaavat saavat vertaistukea toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen ympäristövastaavien verkostossa. Koulun toimintakulttuuria pyritään kehittämään kestävämmäksi lisäämällä arjen resurssiviisautta ja vastuullisuutta.

Arjen resurssiviisaus ja kiertotalous on jätteen synnyn ehkäisemistä, syntyneiden jätteiden lajittelua ja kierrätyksen parantamista, käytettyjen materiaalien, veden ja energian säästämistä, jakamistaloutta ja kestäviä julkisia hankintoja.

Perusopetuksessa kannustetaan lapsia, nuoria ja perheitä liikkumaan fiksusti lihasvoimaa ja julkisia liikennevälineitä hyödyntäen. Kaupunki järjestää säännöllisesti kampanjoita ja tapahtumia fiksun liikkumisen esiin nostamiseksi ja kouluilla on mahdollisuus osallistua niihin.

Perusopetus tehostaa yhteistyötä Kylän Kattauksen kanssa ruokahävikin vähentämiseksi. Oppilaita kasvatetaan vastuulliseen ja ekologiseen ruokailuun. Oppilaiden ilmasto-osaamista rakennetaan koko peruskoulun ajan.

Resurssiviisaus Kasvun ja oppimisen palveluissa

Kasvun ja oppimisen tavoitteena on kasvattaa resurssiviisaita, kestävään tulevaisuuteen katsovia ihmisiä. Tähän päästään tehostamalla nuorisopalveluiden, koulujen ja päiväkotien kestävän kehityksen kasvatusta osana opetus- ja kasvatustyötä, samalla parantaen kaupunkiympäristön tilaa sekä pienentäen ympäristöön kohdistuvien toimien kuormitusta. Pitkän aikavälin ympäristötavoitteiden asettaminen ja toimenpiteiden vuosittainen päivittäminen ovat toimenpiteistä tärkeimpiä. Toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan Resurssiviisas Jyväskylä 2040 ohjelmapäivityksen yhteydessä ja seurannassa.

[Ympäristövahti \(jyvaskyla.fi\)](http://ymparistovahti.jyvaskyla.fi)

4.4. YMPÄRISTÖVASTAAVAT

Jokaisella koululla tulee olla nimettynä ainakin yksi ympäristöasioista vastaava henkilö. Kukin koulu sopii tarkemmin mitä tehtävään kuuluu ja miten työ resurssoidaan. Ympäristövastaava huolehtii yhdessä rehtorin kanssa siitä, että lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan vaaditut asiat. Hän muistuttelee niiden toteutumisesta ja on mukana arvioinnissa.

Ympäristövastaavat muodostavat koko kaupungin verkoston. Verkosto tarjoaa koulutusta, vertaistukea ja ideoita toiminnan järjestämiseen. Verkoston toimintaan voi halutessaan osallistua työpari tai tiimi.

Ympäristövastaava voi toimia henkilökunnan tiimin vetäjänä tai vastata oppilasryhmän ohjaamisesta. Hän voi myös ottaa aktiivisen roolin toiminnan järjestämiseen ja vihreiden arvojen esillä pitämiseen.

Ympäristövastaavan toimenkuva (työstetty verkostossa keväällä 2024)

4.5. VUOSIKELLO

Kaikilla kouluilla tulee olla käytössä vuosikello, eli suunnitelma ympäristökasvatuksellisista tapahtumista ja teemapäivistä. Tässä suunnittelun tueksi tarkoitettu kellossa sinisellä merkityt ovat kaikille Jyväskylän kouluille yhteisiä ja loput innoitusta antamassa. Koululla voi olla käytössä myös kuukausiteemat tai yhteinen koko lukuvuoden kestävä teema. Vuosikelloon voi kirjata luokkatasokohtaiset aiheetkin.

joulukuu

marraskuu

Euroopan jätteen vähentämisen viikko
Älä osta mitään päivä

lokakuu

Maailman kasvisruokapäivä.
Eläintenviikko
Energiansäästöviikko
Reilun kaupan viikko
YK:n päivä

syyskuu

Nälkäpäivä
Euroopan liikkujan viikko+autoton päivä
Hävikki
Suomalaisen ruoan päivä
Liikenneturvallisuusviikko
**Uusien keke-tavoitteiden
asettaminen ja toiminnan
suunnittelu**

elokuu

Suomen luonnon päivä
puunhalausviikko
Itämeripäivä

**Koulun kierrätysastioiden
tarkastus**
**Ympäristövastuuhenkilön
/tiimin nimeäminen**

Vaihtotori

Fiksun liikkumisen kisa

Vihreä
vanhempainilta

Resurssiviisas media -viikko

Liikuntavälinekirppis

Lajitteluopetus-
tuokio epäille

Suoretki 6.lk

Aineettomat
ilonaiheet

Vuositeemana
hyvinvointia luonnosta

Koko koulun
luontokuvakilpailu

Talven taikaa -retki
3 lk

Koko koulun keke-
viikko

Energiansäästö-
viikko

Postia päättäjille

tammikuu

Pihabongaus

Keke-tavoitteiden väliarviointi

helmikuu

Lainan päivä (kirjasto)
Luonto lainassa -viikko
Ystävänpäivä ja Vihreän lipun -päivä

maaliskuu

Muoviton maaliskuu
Maailman metsäpäivä
Maailman vesipäivä
Earth hour

huhtikuu

Nuukuusviikko
Ylikulutuspäivä
Aiti Maan päivä.
Toiminnan arviointi

toukokuu

Kevätseuranta
Ympäristön siivouspäivä
Pyöräilyviikko
Luonnon monimuotoisuuden päivä
Lasten lintuviikko
Ulkoluokkapäivä
Suomen lasten metsäretkipäivä

Kansalaistieteen
tekeminen

Löytötavaraviikot

Roska päivässä -
liikkeeseen
mukaan

Siisti Biitsi-
projekti

Roskattomat
retkievää

Oppilaiden
aamunavaus veden
säästämisestä

Ilmastoprojekti 6.lk

Kiertotalous -
monot

4.6. TEEMAT JA TAVOITTEET VUOSILUOKITTAIN

Kaikilla vuosiluokilla vahvistetaan:

- oppilaiden luontoyhteyttä ja luonnossa liikkumisen taitoja
- tietoja ja ymmärrystä luonnon monimuotoisuudesta sekä siitä, miten mm. ekosysteemit ovat yhteydessä toisiinsa (systeemiajattelu)
- yhteisöllistä vaikuttamista pienin askelin

Laaja-alaisten tavoitteiden ja arvopohjan lisäksi kestävän elämäntavan opetus on sisällytetty myös oppiaineiden tavoitteisiin. Mm. käsityön opetussuunnitelmassa kiertotalouden perusteita eli korjaamista, kierrätystä sekä kestäviä materiaalivalintoja kuljetetaan läpi peruskoulun.

Vuosiluokkaistetut kestävyystoiminnan teemat auttavat toiminnan rajaamisessa ja varmistavat kaikkien resurssiviisauden osa-alueiden läpikäymisen peruskoulun aikana. Osa teemoista toistuu vuosittain myös koko koulun teemapäivinä ja luokkatasot voivat järjestää kampanjoita. Näin teemat tulevat tutuksi ja kertaautuvat useiden vuosien aikana. Ja melko varmaa on, että lajittelun jaloa taitoa joutuu kertaamaan silloin tällöin. Tavoitteena on jokaisen aktiivinen osallistuminen johonkin kestävyyskasvatuksen palaseen vuosittain.

Kaikissa teemoissa tärkeää on oppilaan oman toiminnan merkityksen ymmärtäminen.

1.lk Lajittelu ja lähiympäristöstä huolehtiminen

2.lk Materiaalin resurssiviisas käyttö ja kiertotalous

3.lk Fiksu liikkuminen

4.lk Vastuullinen ruokailu

5.lk Vesiensuojelu ja luonnonvarojen kestävä kuluttaminen

6.lk Energiansäästö ja ilmastonmuutos

7. lk Alakoulun teemojen kertaaminen ja arjen valinnoilla vaikuttaminen

8.lk Luonnonsuojelu ja kansalaisvaikuttaminen

9.lk Globaali kansalaisuus ja planetaarinen hyvinvointi

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:

Koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämisessä korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä kestävä elämäntapa tarkoittaa omassa elämässä. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. (L3)

Oppilaat suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat koulutyötä, oppivat vaikuttamista ja vastuullisuutta sekä harjoittelevat yhteistyötä, neuvottelua ja ristiriitojen ratkaisemista. Kestävää tulevaisuutta rakennetaan ymmärtämällä omien tekojen vaikutukset itseen, yhteisöön ja luontoon. (L7)

Ensimmäisen luokan ympäristöopin tavoitteet ja niiden kuvaukset: OPS ->

Ulkopetuksella voit tukea näiden kaikkien tavoitteiden saavuttamista. Kulttuurikompassi vie luokan Luontomuseoon ja siihen on hyvä liittää isompi opetuskokonaisuus lähiympäristön eliöistä.

Ulko-opetukseen hyvin sopivat sisällöt:

Tunnetaidot ja mielen hyvinvointi S1

Käytöstavat ja yhteiset säännöt, turvataidot, vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus S2

Eloton ja elollinen, eliöiden luokittelua, sää eri vuodenaikoina, kartan idea S3

Pienimuotoiset kokeilut S4

Luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys, omista ja yhteisistä tavaroista sekä lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen S6

VUODEN TEEMA: LAJITTELU JA LÄHIYMPÄRISTÖSTÄ HUOLEHTIMINEN YM: T1, T3, T8, T12 - S6

Jyväskylän esikoululaiset saavat lajitteluopetusta Mustankorkean kierrätyskoutsilta. He ovat siis jo oppineita lajittelijoita. Ensimmäisellä luokalla varmistetaan taidon siirtyminen myös koulun puolelle. Lähiympäristöstä opetellaan huolehtimaan aloittaen omista tavaroista. Koulun pihasta pidetään huolta talkoilla ja retkillä toimitaan vastuullisesti ja luontoa kunnioittaen.

Valmista materiaalia toiminnan suunnitteluun löytyy Pedanetista.

+luontoyhteyden ja luonnossa liikkumisen
taitojen vahvistaminen
+systemiähtelun harjoittelu

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN :

Koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämisessä korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä kestävä elämäntapa tarkoittaa omassa elämässä. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. (L3)

Oppilaat suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat koulutyötä, oppivat vaikuttamista ja vastuullisuutta sekä harjoittelevat yhteistyötä, neuvottelua ja ristiriitojen ratkaisemista. Kestävää tulevaisuutta rakennetaan ymmärtämällä omien tekojen vaikutukset itseen, yhteisöön ja luontoon. (L7)

Toisen luokan ympäristöopin tavoitteet ja niiden kuvaukset: OPS ->

Ulko-opetukseen hyvin sopivat sisällöt:

Tunnetaidot, mielen hyvinvointi S1

Käytöstavat ja yhteiset säännöt, turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen, vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus S2

Luonto eri vuodenaikoina, lähiympäristön eliöitä, eläinten luokittelua, sää luonnonilmiönä, pihakartan laatiminen tutusta ympäristöstä, erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen maastossa S3

Oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet S4

Elämän perusedellytykset: ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito S5

Luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys, omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen, omien tekojen merkitys itselle ja ympäristölle S6

UUODEN TEEMA: MATERIAALIN RESURSSIVIISAS KÄYTTÖ JA KIERTOTALOUS YM: T2, T3, T7, T9, T12 - S6

Laajennetaan ensimmäisen luokan tietoja ja taitoja tutustumalla kierrätyksen merkitykseen. Kiertotalous käsitteeseen sukelletaan käytännönläheisesti erilaisia tapoja keksien ja kokeillen. Opetetaan materiaalia säästäviä toimintatapoja arjessa.

Valmista materiaalia toiminnan suunnitteluun löytyy Pedonetista.

+luontoyhteyden ja luonnossa liikkumisen
taitojen vahvistaminen
+systeemidialogin harjoittelu
+yhteiskunnallinen vaikuttaminen

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:

Luokat 3-6 ovat erityisen otollista aikaa kestävä elämäntavan omaksumiselle ja kestävä kehityksen tarpeen pohtimiselle.

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia. Samalla harjaannutaan asioiden kriittiseen tarkasteluun ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen. (L1)

Oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja harjoitetaan aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävä kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävä tulevaisuuden kannalta. (L3)

Oppilaita innostetaan oppimaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja he kasvavat vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. (L7)

Kolmannen luokan ympäristöopin tavoitteet ja niiden kuvaukset: OPS ->

Etenkin tavoitteen 1 (kiinnostus ja merkityksellisyyskokemus) edistämiseen ulkona tapahtuva käytännön opetus on hyvä väline.

Ulko-opetukseen hyvin sopivat sisällöt:

Tunnetaidot, mielen hyvinvointi S1

Vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus S2

Kartan ominaisuuksiin tutustuminen, ilmansuunnat, Suomen eliöt ja elinympäristöt S3

Tutustutaan elinympäristöön esim. piha, piennar, ojanvarsi ja/tai ranta, kasvio, maa- ja kallioperä, eliöiden talvehtiminen, retket lähiympäristöön, jokaisenoikeudet, tutkimusprojekti S4

Yksinkertainen ravintoketju, veden olomuodot ja kiertokulku, aineiden ominaisuuksia S5

Lajittelu ja kierrätys, oman toiminnan vaikutus ympäristöön, luonnon monimuotoisuuden huomioiminen opetetussa elinympäristössä S6

UUODEN TEEMA: FIKSU LIIKKUMINEN

YM: T1, T5, T6, T15 - S1, S2, S4, S6

Kolmasluokkalaiset panostavat vuoden aikana oman terveyden ja ekologisen kestävyysn kannalta fiksun liikkumisen edistämiseen. Harjoitellaan vaikuttamista joko oman perheeseen tai koulun muihin oppilaisiin pienen kampanjan avulla.

Valmista materiaalia toiminnan suunnitteluun löytyy Pedanetista.

+luontoyhteyden ja luonnossa liikkumisen taitojen vahvistaminen
+systeemidjattelun harjoittelu
+yhteiskunnallinen vaikuttaminen

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:

Luokat 3-6 ovat erityisen otollista aikaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle ja kestäväen kehityksen tarpeen pohtimiselle.

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia. Samalla harjaannutaan asioiden kriittiseen tarkasteluun ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen. (L1)

Oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja harjoitetaan aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestäväen kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestäväen tulevaisuuden kannalta. (L3)

Oppilaita innostetaan oppimaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja he kasvavat vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. (L7)

Neljännän luokan ympäristöopin tavoitteet ja niiden kuvaukset: OPS ->

Etenkin tavoitteen 1 (kiinnostus ja merkityksellisyyskokemus) edistämiseen ulkona tapahtuva käytännön opetus on hyvä väline. Neljännellä luokalla arvioidaan tavoite 9: ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä.

Ulko-opetukseen hyvin sopivat sisällöt:

Tunnetaidot ja mielen hyvinvointi S1

Toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa S2

Karttojen ja karttasymbolien tulkinta S3

Tutustutaan uuteen elinympäristöön, retket lähiympäristöön, jokaisenoikeudet, kasvio, tutkimusprojekti, yksinkertaisia laitteita (vipu, kiila, pyörä, jousi) S4

Lämpötilan mittaaminen, aineiden ominaisuuksia S5

Oman toiminnan vaikutus ympäristöön, luonnon monimuotoisuuden huomioiminen opetustussa elinympäristössä S6

UUODEN TEEMA: VASTUULLINEN RUOKAILU

YM: T1, T5, T6, T12 - S1, S5, S6

Vuoden aikana tehdään pieniä tutkimuksia ja kerrataan hyviä ruokailutapoja. Tutustutaan terveelliseen ja ekologisesti kestäväen ravintoon. Vähennetään ruokahävikin määrää mm. nostamalla esiin sen hyödyt. Osallistutaan hävikkiviikkoon innostaen muita mukaan.

Valmista materiaalia toiminnan suunnitteluun löytyy Pedanetista.

+luontoyhteyden ja luonnossa liikkumisen taitojen vahvistaminen
 +systeemiajattelun harjoittelu
 +yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Luokat 3-6 ovat erityisen otollista aikaa kestävän elämäntavan omaksumiselle ja kestävän kehityksen tarpeen pohtimiselle.

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia. Samalla harjaannutaan asioiden kriittiseen tarkasteluun ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen. (L1)

Oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja harjoitetaan aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta. (L3)

Oppilaita innostetaan oppimaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja he kasvavat vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. (L7)

Viidennen luokan ympäristöopin arvioitavat tavoitteet ja niiden kuvaukset: OPS ->
Etenkin tavoitteen 1 (kiinnostus ja merkityksellisyyskokemus) edistämiseen ulkona tapahtuva käytännön opetus on hyvä väline.

Ulko-opetukseen hyvin sopivat sisällöt:

Tunnetaidot, arvot ja asenteet S1

Tutustutaan uuteen elinympäristöön, kasvio, tutkimusprojekti, voima S4

Yhteyttäminen, energian säilymisen periaate, palaminen, eliöiden lisääntyminen, valo, ääni S5

Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen S6

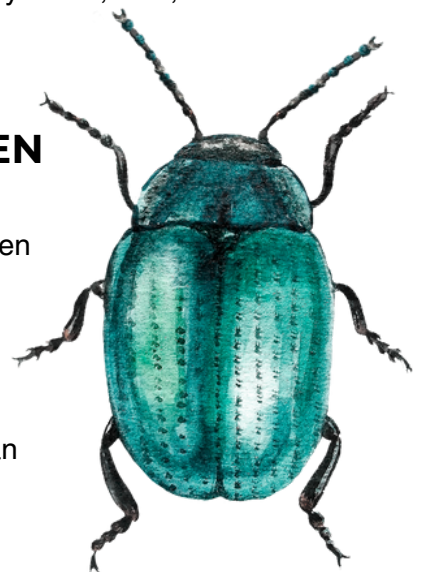
UUODEN TEEMA: VESIENSUOJELU JA LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KULUTTAMINEN

YM: T1, T4, T12, T15, T16, T17, T18 - S5, S6

Viidesluokkalaiset tutustuvat Jyvässeudun vesihuoltoon ja globaalin veden käsitteeseen. Perehdytään siihen, miksi veden säästäminen on tärkeää tuhansien järvien maassakin ja miten itse voi toiminnallaan edistää vesistöjemme hyvinvointia. Toteutetaan koululla vedensäästökampanja.

Luonnonvarojen kestävään kuluttamiseen tutustutaan mm. nostamalla esiin tuotteen koko elinkaaren aikana kuluvat luonnonvarat. Perehdytään kiertotalouteen. Tutustutaan hiilijalanjäljen ja piiloveden käsitteisiin.

Valmista materiaalia toiminnan suunnitteluun löytyy Pedonetista.

+luontoyhteyden ja luonnossa liikkumisen taitojen vahvistaminen
+systeemiajattelun harjoittelu
+yhteiskunnallinen vaikuttaminen

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:

Luokat 3-6 ovat erityisen otollista aikaa kestävän elämäntavan omaksumiselle ja kestävän kehityksen tarpeen pohtimiselle.

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia. Samalla harjaannutaan asioiden kriittiseen tarkasteluun ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen. (L1)

Oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja harjoitetaan aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta. (L3)

Oppilaita innostetaan oppimaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja he kasvavat vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. (L7)

Kuudennen luokan ympäristöopin tavoitteet ja niiden kuvaukset: OPS ->

Etenkin tavoitteen 1 (kiinnostus ja merkityksellisyyskokemus) edistämiseen ulkona tapahtuva käytännön opetus on hyvä väline.

Ulko-opetukseen hyvin sopivat sisällöt:

Tunnetaidot, arvot ja asenteet, terveystottumukset S1

Tutustutaan uuteen elinympäristöön, kasvio, rakennettu ja sosiaalinen ympäristö ja niiden yhteys hyvinvointiin, metsien virkistys- ja hyötykäyttö, tutkimusprojekti S4

Aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku, energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen, metsien virkistys- ja hyötykäyttö S5

Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen opetussuunnitelmassa elinympäristössä S6

UUODEN TEEMA: ENERGIANSÄÄSTÖ JA ILMASTONMUUTOS **YM: T1, T3, T4, T5, T6, T11, T12, T16, T17, T18 - S3, S5, S6**

Jyväskylä on nostonut kuudennen luokan opetussuunnitelmaan laajat kokonaisuudet: ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana, luonnonvarojen kestävä käyttö sekä uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat. Pohditaan erilaisten energialähteiden ympäristövaikutuksia ja etsitään luovasti erilaisia energiansäästötapoja. Tutustutaan Enerkey-palveluun.

Ilmastomuutosteeman voi valjastaa niin monen tavoitteen edistämiseen yli oppiainerajojen, että siihen voi huoletta laittaa reilusti aikaa. Tutustutaan ilmastomuutoksen syihin ja seurauksiin, mutta painotetaan ratkaisuja. Vuoden aikana toteutetaan vaikuttamisprojekti aiheesta.

Valmista materiaalia toiminnan suunnitteluun löytyy Pedaneista.

+ luontosuhteiden ja luonnon liikkumisen taitojen vahvistaminen + ympäristöopin harjoittelun + yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan aiemmin opittua ja jatketaan kestävän elämäntavan rakentamista. Opetukseen tuodaan käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Oppilaiden omia ideoita tuetaan ja harjoitellaan systeemisen ajattelun taitoa luomalla monimuotoisia tilaisuuksia ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen. (L1)

Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla, myös liikenteessä. (L3)

Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia erilaisista vaikuttamistavoista. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. (L7)

UUODEN TEEMA: ALAKOULUN TEEMOJEN KERTAAMINEN JA ARJEN VALINNOILLA VAIKUTTAMINEN

Kerrataan ja syvennetään seuraavia teemoja: Ilmastoystävälliset energiamuodot, kestävät liikkumisen ratkaisut, kestävä ruokailu ja ruoantuotannon ongelmat sekä kestävä kuluttaminen. Pohditaan ihmisen vaikutusta ympäristöön ja siinä tapahtuviin muutoksiin. Mihin asioihin yksilö voi vaikuttaa? Mitä itse voin tehdä omassa arjessa kestävän tulevaisuuden puolesta? Vaikutetaan omaan käytökseen ja lähipiiriin.

Opetussuunnitelmassa korostetaan erilaisia oppimisympäristöjä, oppilaiden toimijuutta, yhteistyötä sekä yhteiskunnallista vaikuttamista. Oman toiminnan merkityksen oivaltaminen vahvistaa osallisuuden tunnetta, luo toivoa ja parantaa hyvinvointia.

Tavoitteena on systeemiajattelun lisääminen eli aiheiden tarkastelu eri oppiaineissa. Aineenopettajat lähestyvät teemaa omasta näkökulmastaan ja liittävät siihen oman aineensa tavoitteet. Valmista materiaalia tähän löytyy Pedonetista.

Luonnon monimuotoisuus ja ulkona oppiminen nousevat vahvasti opetussuunnitelmasta myös seitsemännellä luokalla.

+luontoyhteyden ja luonnossa liikkumisen
taitojen vahvistaminen +systeemiajattelun
harjoittelu + yhteiskunnallinen
vaikuttaminen

Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan aiemmin opittua ja jatketaan kestävä elämäntavan rakentamista. Opetukseen tuodaan käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestävä kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Oppilaiden omia ideoita tuetaan ja harjoitellaan systeemisen ajattelun taitoa luomalla monimuotoisia tilaisuuksia ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen. (L1)

Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävä tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävä elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla, myös liikenteessä. (L3)

Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia erilaisista vaikuttamistavoista. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävä tulevaisuuden rakentamisessa. (L7)

Tutkitaan luonnon monimuotoisuutta, erilaisia ekosysteemejä ja niiden suhteita. Tutustaan punaiseen listaan, luontokadon vaikutuksiin ja erilaisiin ekosysteemipalveluihin. Perehdytään kansalaisvaikuttamisen tapoihin. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Jyväskylässä oppilas toteuttaa yläkoulun aikana ainakin yhden projektin, jossa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Tämä sopii hyvin kahdeksannen luokan teemaan.

Opetussuunnitelmassa korostetaan erilaisia oppimisympäristöjä, oppilaiden toimijuutta, yhteistyötä sekä yhteiskunnallista vaikuttamista. Myös kahdeksannella luokalla edistetään luonnossa liikkumisen taitoja.

Tavoitteena on systeemiajattelun lisääminen eli teeman tarkastelu eri oppiaineissa. Aineenopettajat lähestyvät yhteistä aihetta omasta näkökulmastaan ja liittävät siihen oman aineensa tavoitteet. Valmista materiaalia tähän löytyy Pedanetista.

+luontoyhteyden ja luonnossa
liikkumisen taitojen vahvistaminen
+systeemiajattelun harjoittelu +
yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan aiemmin opittua ja jatketaan kestävän elämäntavan rakentamista. Opetukseen tuodaan käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Oppilaiden omia ideoita tuetaan ja harjoitellaan systemisen ajattelun taitoa luomalla monimuotoisia tilaisuuksia ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen. (L1)

Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla, myös liikenteessä. (L3)

Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia erilaisista vaikuttamistavoista. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. (L7)

VUODEN TEEMA: GLOBAALI KANSALAISUUS JA PLANETAARINEN HYVINVOINTI

Suurimmat maapalloa piinaavat viheliäiset ongelmat ovat yhteisiä ihmiskunnalle ja muille eliöille. Pohditaan, mitä planetaarinen hyvinvointi pitää sisällään. Tutustutaan eri lajien evoluutioon, niiden keskinäisiin suhteisiin ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen. Perehdytään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksiin kestävän tulevaisuuden rakentajana ja ihmisen vastuuseen muiden eliöiden hyvinvoinnista. Paneudutaan ilmastomuutoksen syihin, seurauksiin ja ratkaisuihin. 9.luokalla korostetaan yhteiskunnallista vaikuttamista. Oman toiminnan merkityksen oivaltaminen vahvistaa osallisuuden tunnetta, luo toivoa ja parantaa hyvinvointia.

Tavoitteena on systemiajattelun lisääminen eli teeman tarkastelu eri oppiaineissa. Aineenopettajat lähestyvät yhteistä aihetta omasta näkökulmastaan ja liittävätkin siihen oman aineensa tavoitteet. Valmista materiaalia tähän löytyy [Pedanetista](#).

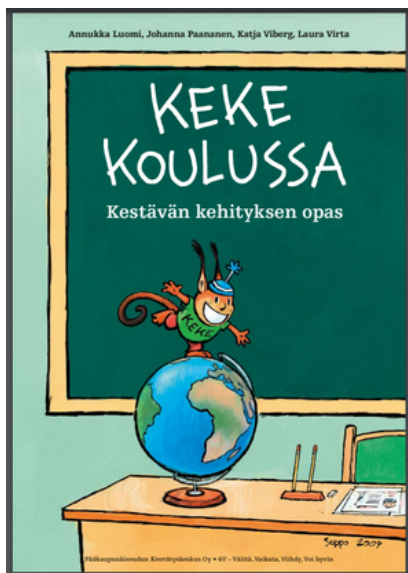
+luontoyhteyden ja luonnossa
liikkumisen taitojen vahvistaminen
+systemiajattelun harjoittelu +
yhteiskunnallinen vaikuttaminen

4.7. HYVILLÄ OHJEILLA KESTÄVÄMPÄÄN ARKEEN

Toimintakulttuurin kehittämiseen on luotu monia malleja. Tärkeintä on, että asialle annetaan aikaa. Malleja voi seurata suoraan tai poimia hyvät ideat ja luoda omalle koululle sopivan tavan edetä.

Opetushallitus on koonnut malin kestävyystoiminnan aloittamiseen liittyen. Aloitetaan arvoista, kartoitetaan jo olemassa oleva ja asetetaan yhdessä tavoitteet.

OPH: KESTÄVÄÄ OPPILAITOSTA RAKENTAMASSA ->

<- KEKE KOULUSSA
OPAS-

Pääkaupunkiseudun yhteishankkeessa tuotettiin aikoinaan mainio Keke koulussa opas, joka ohjaa värikkäästi ja yksityiskohtaisesti keke-toiminnan edistämiseen.

WWF tarjoaa konkreettista materiaalia toiminnan edistämiseen. Sopii sekä aloittelijoille, että konkareille.

WWF: IDEOITA KESTÄVÄÄN
KOULUUN ->

Maksullinen Vihreä lippu -ohjelma on selkeä toimintamalli, joka ohjaa pitkäjänteiseen, tulokselliseen ja innostavaan toimintaan.

<- VIHREÄ LIPPU

4.8. OPPILAIKEN YMPÄRISTÖRYHMÄ

Ympäristöraati *Ekoagentit*
Viherniukkaset
Keke-ryhmä *Luontoliiga*
green team *Planetaarit*
greenius *Ilmastositurit*
(Lempäälä)

Ympäristöryhmä lisää oppilaiden osallisuutta ja antaa oppilaille mahdollisuuden vaikuttaa ympäristöasioihin. On tärkeää, että ryhmään pääsy on kohtuullisen helppoa ja että mukana oleminen tuntuu merkitykselliseltä. Osallistumisen kynnys madaltuu, jos mukaan saa tulla kaverin kanssa. Tapoja ryhmän muodostamiselle on monia. Tässä joitain tekoälyn esityslistasta valittuja esimerkkejä:

1. Vapaaehtoisuus

Kerro oppilaille ympäristöryhmän olemassaolosta ja kutsu kaikki kiinnostuneet mukaan. Tämä toimii hyvin, jos ryhmästä halutaan kaikille avoin ja matalan kynnyksen paikka. Vaatii kuitenkin paljon vaivannäköä alussa, jotta osallistuminen tuntuu kiinnostavalta ja ryhmän saa kokoon. Konkreettiset edut, kuten jäätelö, saattavat houkutella osallistumaan ensimmäiselle kerralla, jonka jälkeen innostava toiminta ja kiva ryhmä toivottavasti imaisee mukaansa. Ympäristöryhmä voi olla myös kerho tai valinnaiskurssi.

2. Valinta opettajien tai ohjaajien avulla

Koulun aikuiset voivat ehdottaa ympäristöasioista kiinnostuneita ja vastuuntuntoisia oppilaita ryhmään. Halukkaat oppilaat voivat täyttää myös hakemuksen, jossa kertovat, miksi haluavat mukaan ja miten he voisivat edistää ympäristöasioita koulussa. Tämä korostaa ryhmän arvokkuutta.

3. Luokkapohjainen edustus

Jokainen luokka valitsee omat edustajansa ympäristöryhmään. Näin saadaan kattava joukko oppilaita eri ikäryhmistä. Luokkapohjainen edustus voi kiertää esimerkiksi lukukauden tai lukuvuoden välein, jolloin useampi oppilas pääsee osallistumaan. Toisaalta konkarit vievät asioita tehokkaasti eteenpäin.

5. Ympäristöryhmä muun toiminnan yhteydessä

Ympäristöryhmä voi toimia esimerkiksi oppilaskunnan alaisena toimikuntana, jolloin osallistujat valitaan oppilaskunnan toimesta. Pienessä koulussa oppilaskunnan toimintaan voi sisällyttää ympäristötavoitteita.

VINKKEJÄ YMPÄRISTÖRYHMÄN TOIMINTAAN:

Koulun ympäristöryhmän toiminnan tulisi olla monipuolista, innostavaa ja käytännönläheistä. Tärkeää on, että oppilaiden omia ideoita kuunnellaan ja tulokset näkyvät konkreettisesti koulun arjessa, jotta oppilaat voivat kokea konkreettisesti toimivansa ympäristön hyväksi. Pienetkin teot voivat tehdä suuren vaikutuksen!

Tässä muutamia ideoita ympäristöryhmän toimintaan (ympäristövastaavien verkoston satoa):

- Kierrätyspisteiden ylläpito ja kierrätysopastus
- Löytötavaramarkkinat / vaihtori / kirppistapahtuma
- Erilaiset kampanjat ja tempaukset (esim. jätteen vähentämiskampanja, energian- ja veden säästökampanja)
- Hävikkiviikon tai -päivän järjestäminen
- Pihaprojektit, (esim. asfalttimaalaukset tai niityn perustaminen)
- Luontoretket
- Päivänavausten pitäminen
- Tiedotustaulun ylläpito
- Vaikuttaminen ja viestintä koulun sisällä ja ulkopuolella
- Yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa
- Talkoot (esim. lähirannan siivoaminen)
- Kansalaistutkimuksen tekeminen (esim. Rosgis)
- Osallistuminen ympäristöhaasteisiin (esim. Earth hour)
- Koulun sisäisten kisojen järjestäminen (esim. lajittelukisa tai luontokuvakilpailu)
- Koulun oman ympäristöpalkinnon luominen
- Vierailivat asiantuntijat omiin kokouksiin tai koko koululle
- Ympäristöaiheisten pelien, julisteiden tms. suunnittelu
- Fiksun liikkumisen edistäminen (esim. pyörähuoltotempaus)

KOKOONTUMISMALLEJA:

Ympäristöryhmän ohjaaminen on melko suoraan verrannollinen oppilaskunnan hallituksen ohjaamiseen. Yleisin tapa on pitää kokoukset pitkillä välitunneilla, jolloin muu opiskelu ei häiriinny. Aina aika ei riitä ja tarvitaan sisäisiä järjestelyjä, jotta opettaja pystyy pitämään kokouksen oppitunnin aikana. Kerhona ympäristöryhmä toimii myös hyvin. Suunnittelun voi tehdä kerhossa ja toimia koulupäivän aikana.

Puuppolan koululla ympäristöryhmä on yhdistetty oppilaskunnan kanssa. Kouvolassa on päädytty laittamaan lukujärjestykseen säännöllinen vaikuttamistunti, jolloin kokoontuu kaikki muutkin koulun puuharyhmät, kuten oppilaskunta ja kirjastoagentit. Virallisiin ryhmiin kuulumattomat toimivat myös silloin vaihtelevin tavoin.

4.9. YHTEISTYÖTAHOJA

MUSTANKORKEA OY:

Mustankorkea on paikallinen jäteyhtiömme ja sen tehtäviä ovat jätteiden keräys, vastaanotto, käsittely, hyödyntäminen ja jäteneuvonta. Tilapalvelu vastaa lajitteluohjeista ja jätekatoksen toiminnasta. Koulut voivat pyytää jäteneuvontaan apua Kierrätyskoutsilta. Kehittyvä materiaalipankki löytyy [Mustankorkean verkkosivuilta](#).

TILAPALVELU:

Jyväskylän Tilapalvelu on Jyväskylän kaupungin omistama liikelaitos, joka vastaa koulujemme rakennuksista ja piha-alueista. Heidän toimialaansa kuuluvat energia- vesi ja jätehuoltoasiat, kiinteistönhoito ja kunnossapito, siivouspalvelut sekä sisäilmaolosuhteet. Kun kysyttävää ilmaantuu, ole yhteydessä energia-asiantuntijaan tai oman alueen kiinteistömanageriin.

KYLÄN KATTAUS

Jyväskylän kaupungin ruokapalvelu, joka valmistaa kahdessa keskuskeittiössä noin 18 000 ateriala joka päivä. Yksiköitä on 81 ja niissä työskentelee 250 ammattilaista. Oppilaat saavat vaikuttaa ruokalistaan lasten parlamentin makuraadissa ja asiakaskyselyissä. Kylän Kattaus on tehnyt hävikkiviikon materiaalin koulujen käyttöön ja heiltä voi tilata ekologiset retkievää omiin rasioihin ja juomapulloihin. Biovaaka on mahdollista varata koulun käyttöön (hanna.rauma@jyvaskyla.fi). Toiminnan kehittämiseen koulun tasolla on luotu malli, jonka avulla arvioidaan nykytilaa ja sovitaan yhdessä kehityskohteista [Koulut-nykytila.fi](#). Henkilökunta on avoin yhteistyölle, käykää siis keittiöllä juttelemassa.

KÖNKKÖLÄ

Könkkölän tila on monipuolinen toimintaympäristö. Erilaisten hankkeiden kautta myös koulut voivat päästä osalliseksi laadukkaasta palvelusta. Luontokoulu Apollo järjestää elämyksellisiä luontokoulupäiviä, työpajoja ja teemapäiviä erilaisille nuorten ryhmille. Leppälahdesta siirretyt majoitustilat mahdollistavat leirikoulujen järjestämisen, joten kannattaa kysyä tarjous leirikouluun myös oman kaupungin toimijalta. [Könkkölän sivut](#)

JYVÄSKYLÄN KESTÄVÄ KEHITYS JAPA RY

JAPA edistää Jyväskylän kestävä kehitystä. Heiltä voi kysyä apua vaikkapa teemapäivän tueksi. [JAPAN verkkosivulta](#) löytyy vinkkejä mm. fiksuun liikkumiseen.

JYVÄSKYLÄN SEUDUN JOUKKOLIIKENNE LINKKI

Bussiloikka kouluun! on joukkoliikennekasvatukseen keskittyvä draamallinen oppitunti eppuluokkalaisille. Sen tarjoaa liikennöitsijä ja toteuttaa JAPA.

NUORTEN SUOMI RY

Nuorten Suomi on nuorten toimijuutta ja vaikuttamista edistävä järjestö. Osa toiminnasta on hankerahoitteista ja osa maksullista. Sivuilla on mm. Asetta Coolimpi ilmasto -hankkeen materiaalia [Nuorten Suomen sivut](#)

JYVÄSKYLÄN LATU

Suomen latu ry:n jäsenyhdistys, joka järjestää vapaaehtoisten avulla mukavaa toimintaa. Koulut voivat vuokrata Ladun majaa retkikäyttöön. Majalla ei saa yöpyä, mutta esim. telttailu pihalla ja lähimaastossa on sallittu. <https://jyvaskylanlatu.fi/>

KESKI-SUOMEN LUMA-KESKUS

Keskus edistää ja tukee tiedekasvatusta. Siellä voi vierailla tai heiltä voi kysyä kouluvierailua. <https://www.jyu.fi/fi/science/luma/toiminta>

SUOMEN VAPAA-AJAN KALASTAJAT

Paikallinen kalastusohjaaja on varattavissa kalastuspäivän tai oppitunnin pitäjäksi. <https://www.vapaa-ajankalastaja.fi/jarjesto/hankkeet/kalastusohjaajaverkosto/>

LUONTOLIITTO

Maksuttomat kouluvierailut tukevat opetussuunnitelman kestävän kehityksen ja aktiivisen kansalaisuuden aihekokonaisuuksia. Myös etävierailut. <https://luontoliitto.fi/kouluvierailut/>

WWF

WWF järjestää kouluvierailuja vaihtuvien teemojen ja materiaalit ovat vapaasti käytettävissä. <https://wwf.fi/opettajille/wwf-kouluvierailu/>

JYU TIEDEMUSEO (LUONTOMUSEO):

Kulttuurikompassi vie ekaluokkalaiset luontomuseoon, mutta vierailulle ovat tervetulleita muutkin luokat. Sivulta löytyy myös oppimistehtäviä. <https://tiedemuseo.jyu.fi/fi/tiedekasvatus/koulut>

ULKO-OPET RY

Suomen ladun alainen opettajien oma yhdistys, joka tarjoaa vertaistukea, koulutusta ja vinkkejä opettajille. <https://www.facebook.com/ulkoopet>

5. ULOS OPPIMAAN

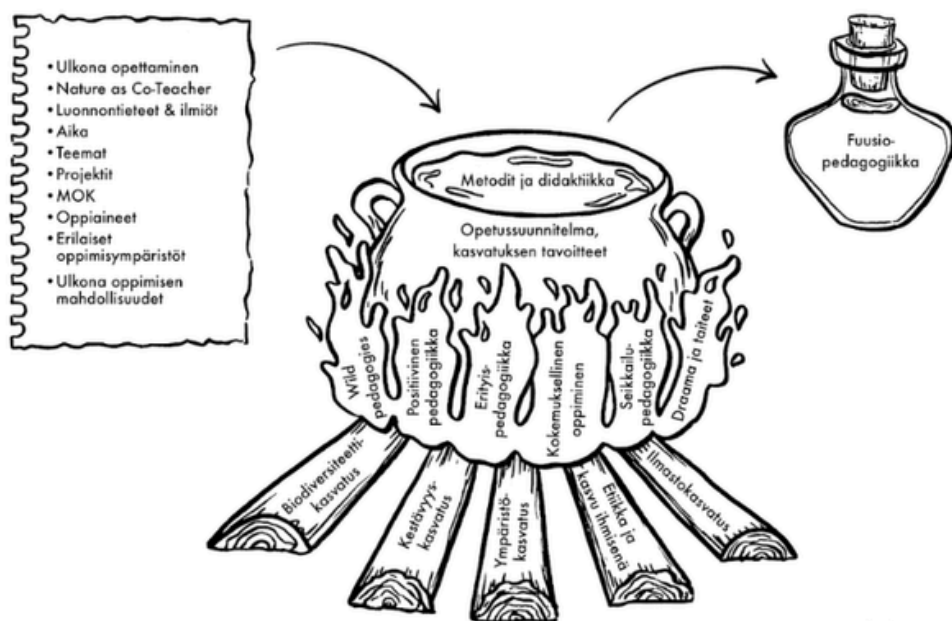
*Elämän tarkoitusta
kysellee vain se,
jonka silmät eivät
tavoita ihmeellistä
elämän loistoa
ympärillään.*

Tommy Hellsten

Opetussuunnitelma ohjaa vahvistamaan kaikilla luokka-asteilla luontosuhdetta ja luonnossa liikkumisen taitoja. Ainoa tehokas keino näihin on ulko-opetus. Ulko-opetus ei tarkoita pelkkiä makkaranpaistoretkiä, vaan on suunnitelmallinen osa opetusta. Ulla Myllyniemi on onnistunut kiteyttämään ulkona opettamisen idean yhteen kuvaan. Ulkona opettaminen on ikäänkuin taikajuomaa, jonka keittämiseen tarvitaan monia kasvatuksen keinoja ja osa-alueita. Keittopadaksi valitaan jonkin ajankohtainen aihe ja opsin tavoitteet mistä tahansa oppiaineesta. Taikajuoma vaikuttaa varmasti, mutta mahdollisesti myös yllättävilläkin tavoilla.

Fuusiopedagogiikan nuotiomalli

5.1.ULKONA OPETTAMISEN PERUSTELUJA

Ulkona voi opettaa lähes kaiken mitä sisälläkin.

Ulkona tapahtuu paljon oheisoppimista.

Eriyttäminen onnistuu huomaamattomasti.

Luonto parantaa mielialaa ja lisää henkistä hyvinvointia.

Ulko-opetus edistää ongelmanratkaisukykyä ja keskittymistä.

Motoriset taidot kehittyvät ja koulupäivän aikainen liikunta lisääntyy.

Luonnossa oleilu alentaa verenpainetta, sydämen sykettä ja stressihormonin erittymistä ja vahvistaa immuunijärjestelmää.

Sosiaalinen vuorovaikutus helpottuu ja luokan dynamiikka paranee.

Oppimisympäristö innostaa monenlaisia oppijoita.

Tutkiminen ja asioiden pohtiminen alkaa kuin itsestään.

Itsetunto vahvistuu.

Ennen kaikkea luontosuhteen vahvistuminen edistää ympäristövastuullista käyttäytymistä.

BONUksena OPETTAJAN
TYÖSSÄ JAKSAMINEN
PARANEE.

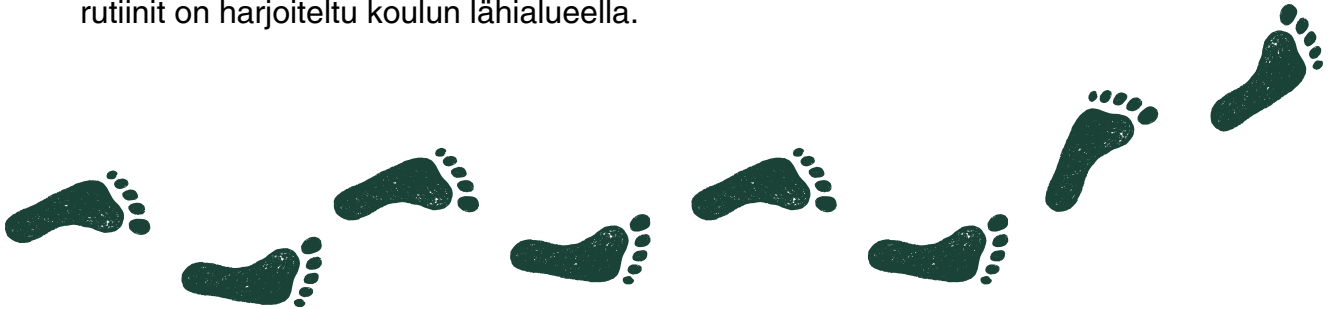
LUE LISÄÄ: [Mielenterveystalon listaamat vaikutukset hyvinvointiin Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille, Sitra](#)
[Loikkaa ulkoluokkaan -opas](#)
Ulkona opettamisen käsikirja (Kaasinen & Myllyniemi 2023)

5.2. ULKONA OPETTAMISEN PERUSASIAT

Pienet askeleet

Uuden ryhmän kanssa aloita pienin askelin äläkä lannistu vaikka ensimmäinen kerta tuntuisi kaaokselta. Sitkeys palkitaan. On hyvä aloittaa lähimaastosta ja edetä kauemmas vasta, kun se tuntuu turvalliselta. Kaikkea opetusta ei tarvitse toteuttaa ulkona. Hyväksi todettu tapa on kerrata asiat ulkona tai pohjustaa uutta asiaa ja jatkaa asian käsittelyä luokassa. Turvallinen retkeily on mahdollista, kun säännöt ja rutiinit on harjoiteltu koulun lähialueella.

Löytämisen ilo

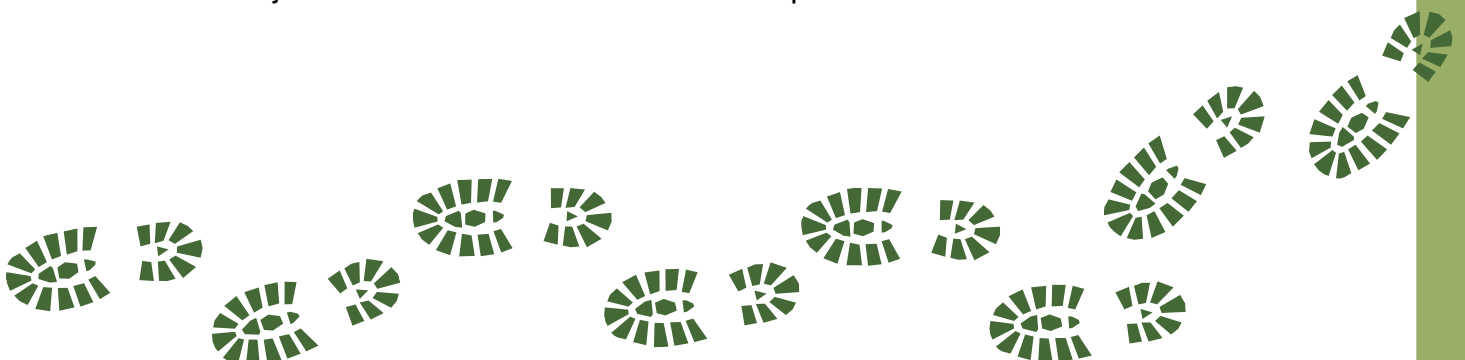
On tärkeää, että oppilaat saavat itse kokea, kokeilla, havainnoida ja tutkia asioita maastossa. Vaihtelee työskentelytapoja, puhumista, harjoituksia, kuuntelua, leikkejä, liikettä ja muita aktiviteetteja. Muista runsas vapaa-aika ja ihmettelyn taika!

Säähän varautuminen

Kaikki, mitä ulkona tehdään, ei sovi joka säähän ja se on hyvä huomioida suunnittelussa ja tehdä varasuunnitelma. Oikeat varusteet ja yhdessä selviytyminen hankalissa olosuhteissa luovat ikimuistoisia selviytymiskokemuksia, joten pukeutumisen ohjeistamiseen panostaminen on antoisampaa kuin retken peruminen sateen takia. Kantapään kautta oppiminen on myös tehokasta. Sateinen tai pakkasessa paukkuva metsä on monelle uusi kokemus. Liikkuvat leikit ja opettajalta löytyvät vararukkaset pitävät tunnelman korkealla.

Vastuullisuus

Kerrataan kunnioittavaa suhtautumista ympäristöön ja retken käytössääntöjä riittävän monta kertaa. Laavujen katoille ei kiipeillä, jokaisenoikeuksia noudatetaan ja pidetään kaikenlaiset retkipaikat kunnossa. Opetellaan alusta asti, että jokainen kantaa omat roskansa koulun roskikseen. Otetaan kuitenkin aina roskapussi mukaan ja kerätään muiden heittämät roskat pois reitin varrelta.

5.3. TURVALLISUUS

Lukuvuosisuunnitelmaan on kirjattava, että opetuspaikkana voi toimia myös muu paikka kuin koulu. Silloin lyhyistä retkistä tai ulko-opetuksesta ei tarvitse tehdä virallista retki-ilmoitusta vaan ilmoitus rehtorille riittää. Koululla on hyvä olla yhdessä sovittu käytäntö ulkotuntien tiedottamisesta, jotta oppilas on aina paikannettavissa.

Koko päivän kestävät retket merkitään koulun tapahtumakalenteriin heti, kun ajankohta varmistuu. Huolehditaan huoltajien tiedottamisesta ajoissa. Opettaja täyttää joko opintokäynti-ilmoituksen tai opintoretkisuunnitelman, jonka rehtori hyväksyy ja tallentaa suunnitelmat niille varattuun kansioon. Näin huolehditaan vakuutusten voimassaolosta myös opintokäyntien ja -retkien aikana.

Lukuvuosisuunnitelmassa pitää lukea, että oppilaan koulupäivä voi alkaa ja päättyä muussakin paikassa kuin koulussa. Yksiselitteisintä on aina lähteminen koululta ja palaaminen koululle yhdessä opettajan kanssa. Oppilaiden itsenäinen saapuminen aamulla suoraan opetuspaikalle tai iltapäivällä lähtö kotiin on mahdollista, jos halutaan säästää aikaa. Tästä on kuitenkin tiedotettava koteja ja saatava lupa itsenäiseen kulkemiseen.

Opettaja tiedottaa aina oppilaiden koteja koulupäivään sisältyvistä poikkeamista ja tarvittavista varusteista. Talviaikaan retkeillessä kannattaa varautua puuttuviin villasukkiin ym. puutteisiin. Opettajalla tulee olla tieto ryhmän allergioista tai muista mahdollisista sairauksista.

Valvonnan aukottomuuden ja vaaran paikkojen etukäteen miettiminen lisää ulko-opetuksen turvallisuutta, samoin selkeiden sääntöjen sopiminen ryhmän kanssa ennen lähtöä. Näin opettaja turvaa myös oman selustansa. Opettajan tulee tuntea ryhmänsä ja huolehtia tarvittaessa ulkotunnille riittävä määrä muita aikuisia mukaan. Viime kädessä rehtori vastaa turvallisuudesta, joten hänet on pidettävä ajan tasalla.

Vahingot ovat hyvästä suunnittelusta huolimatta aina mahdollisia, joten puhelin ja ensiapuvälineet tulee olla aina mukana pitemmälle retkelle lähdetessä.

LUE LISÄÄ ->

5.4. JOKAISENOIKEUDET

*Kun menemme luontoon, menemme toisten
eliöiden kotiin. Käyttäytykäämme siis kuin
kylässä.*

Kun opettajana viet ryhmän luontoon, olet vastuussa sen käyttäytymisestä ja samalla oman koulun maineesta. Oppilaalle täytyy opettaa ja kerrata useamman kerran luonnossa liikkumisen perussääntöjä. Vain harvalle ne on opetettu kotona.

Tässä muutamia linkkejä jokaisenoikeuksien opettamiseen ja kertaamiseen:

[Diaesitys jokaisenoikeuksista](#)

[Haltia luontokoulun kortit](#)

[Luonnonsuojeluliiton video 3,24](#)

[Nuorten tekemä video 3,38](#)

[Pyöräilijän näkökulma 12,08](#)

[Metsäyhdistyksen testi, 10 kysymystä](#)

[Syvempää pohdintaa sisältävä video 16,32](#)

Tulenteko on sallittu ainoastaan maanomistajan luvalla tai yleisellä tulentekopaikalla. Viralliset nuotiopaikat löytyvät täältä: [Nuotiopaikat.fi](#)

Näin löydät maanomistajan:

[Jyväskylän karttapalvelusta](#) saat näkyviin kiinteistöjen rajat ja -tunnukset vasemman reunan valikosta. Klikkaa näkyviin myös kiinteistötiedot, niin kartalle ilmestyy vihreä piste, josta selviää kiinteistötunnus. Tämän avulla voit selvittää maanomistajan Maanmittauslaitokselta. Valtion mailla tulien tekemiseen luvan myöntää Metsähallitus, Jyväskylän kaupungin metsiin tulentekolupaa ei myönnetä.

Maanomistajan luvallakaan tulta ei saa tehdä metsäpalovaroituksen aikana.

Tulenteosta voit vaikka työmatkalla kuunnella pohdintaa [Retkeilijän sääntö-Suomi osa 2](#) 22,03.

5.5. OPETTAJAN MUISTILISTA RETKELLE:

ENNEN RETKEÄ:

- ☐ JÄRJESTÄ TOINEN AIKUINEN MUKAAN. JOS OHJAAJAA EI OLE SAATAVILLA, ROHKENE PYYTÄÄ VANHEMPIA TAI ISOVANHEMPIA RETKIKAVERIKS. YHTEISOPETTAJUUS ON VAHVUUS TÄSSÄKIN ASIASSA JA NAAPURIKOULUJEN LUOKATKIN VOIVAT TAVATA RETKEILYN MERKEISSÄ.
- ☐ TILAA YMPÄRISTÖYSTÄVÄLLISET EVÄÄT VIIKKOA ENNEN. EVÄÄT PAKATAAN KOULULLA ENNEN RETKELLE LÄHTÖÄ OPPILAIDEN REPPUIHIN. PYYDÄ TÄTÄ VARTEN OPPILAITA TUOMAAN OMA EVÄSRASIA JA TYHJÄ JUOMAPULLO. PULLOIHIN LAITETTAVA MEHU ON PAREMPI VAIHTOEHTO, KOSKA PILLIMEHUT ROSKAAVAT, NIITÄ EI SAA AVAAMISEN JÄLKEEN KIINNI JA 2 DL ON USEIMMILLE LIIAN VÄHÄN.,VARAA AIKAA EVÄIDEN PAKKAAMISELLE JA TEE TÄSTÄKIN OSA OPETUSTA. UNOHTAJILE ON HYVÄ VARATA PARI YLIMÄÄRÄISTÄ RASIAA JA PULLOA.
- ☐ SUUNNITTELE RETKEN AIKATAULU AINAKIN SUMMITTAIN. TEE LISTA TARVITTAVISTA VÄLINEISTÄ JA KERÄÄ NE EDELLISENÄ PÄIVÄNÄ.
- ☐ ENNAKOI JA MINIMOI RISKIT. SUUNNITTELE TURVALLINEN REITTI.
- ☐ LÄHETÄ RETKIViesti VANHEMMILLE AJOISSA JA MUISTUTUSVIESTI EDELLISENÄ PÄIVÄNÄ.
- ☐ TIEDOTA REHTORIA JA MUITA, JOIHIN RETKI VAIKUTTA.
- ☐ KÄY LÄPI JO LUOKASSA RETKEN TURVALLISUUSÄÄNNÖT JA JOKAISENOIKEUDET. PUKEUTUMISESTA KANNATTAA MYÖS PUHUA HYVISSÄ AJOIN.

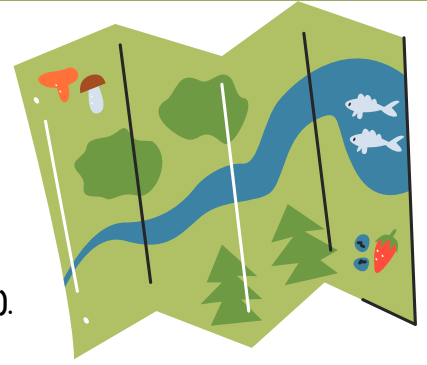
PAKKAAMUKAAN:

- ☐ EA-PAKKAUS (TIETO OPPILAIDEN SAIRAUKSISTA)
- ☐ PUHELIN + TÄRKEÄT NUMEROT
- ☐ VARAVARUSTEITA TARPEEN MUKAAN ESIM. LAPASIA, TUUBIHUIVEJA, SADEVIITTA...
- ☐ OMA & YLIMÄÄRÄINEN VESIPULLO OPPILAITA VARTEN
- ☐ LISÄKSI JOKAISEN OPETUSKERRAN OMAT OPETUSVÄLINEET
- ☐ OTATKO MUKAAN MYÖS ISTUINALUSTAT OPPILAILLE TAI TARVITSETKO KIRJOITUSALUSTOJA?

VINKKI: KERÄÄ LYIJYKYNÄN PÄTKÄT JA PIENET LÖYTÖKUMIT PURKKIIN, JOKA ON AINA VALMIINA ULKOTUNNILLE.

RETKELLÄ:

- ☐ HYÖDYNÄ MAASTON MUODOT OHJEITA ANNETTAESSA (RINNE, KANNOT). TIIVIS PIIRI OPETUSTILANTEISSA SÄÄSTÄÄ OPETTAJAN ÄÄNTÄ JA MAHDOLLISTAA KAIKILLE NÄKEMISEN.
- ☐ MÄÄRITÄ SELVÄSTI ALUEEN RAJAT HETI ALUKSI JA KERTAA TÄRKEIMMÄT TURVALLISUUSSÄÄNNÖT.
- ☐ RUTIINIT LUOVAT TURVALLISUUTTA, LUOKAN SÄÄNNÖT SEURAAVAT MUKANA METSÄÄN.
- ☐ PIDÄ OHJEISTUS LYHYENÄ JA PANOSTA TOIMINTAAN.
- ☐ TEHTÄVIÄ MIELUUMMIN LIIKAA → AINA VOI VAIHTAA JA KARSIA, MUTTA ON VAIKEAMPI KEKSIÄ UUTTA, JOS TEHTÄVÄ EI JOSTAIN SYYSTÄ ONNISTU.
- ☐ SÄÄN JA OLOSUHTEIDEN HUOMIOIMINEN, ESIM. LIUKKAUS, MÄRKYYS (EI OLE ESTE, MUTTA TÄYTYY OTTAA HUOMIOON TEHTÄVISSÄ).
- ☐ JÄTÄ AIKAA "METSÄVÄLITUNTIN". VAPAAHETKINÄ SYNTYY AINA JOTAIN ARVOKASTA.
- ☐ TARTU HETKEEN. LUONTO SAATTAA TARJOTA ARVOKKAAMMAN OPETETTAVAN AIHEEN YLLÄTYKSENÄ. JO PELKÄSTÄÄN ETEEN TULEVAN IHMETTELYLLÄ SAATTAA OLLA SUURI MERKITYS.
- ☐ PIDÄ TAKATASKUSSA REIPASTA LIIKETTÄ VAATIVIA TEHTÄVIÄ/LEIKKEJÄ ETENKIN TALVELLA.

RETKEN JÄLKEEN:

- ☐ PELKKÄ TOIMINTA EI VÄLTTÄMÄTTÄ JOHDA OPPIMISEEN, JOTEN TEHTÄVIEN JA KOKEMUSTEN PURKAMINEN JÄLKIKÄTEEN ON TÄRKEÄÄ.
- ☐ MILLAINEN ARVIOINTI SOPII TÄHÄN RETKEEN?
- ☐ PALAUTA TAVARAT PAIKOILLEEN.

5.6. ARVIOINTI

Ulkona oppimisen kasvatuksellisten vaikutusten tuloksia on vaikea mitata, koska ne näkyvät vasta ajan kanssa ympäristövastuullisuuden kasvamisena ja oppilaiden käytöksessä sekä asenteissa luontoa kohtaan. Pienempien jaksojen tai retkien arviointi onnistuu konkreettisiin tavoitteisiin peilaamalla. On tärkeää jakaa ja sanoittaa ulkona vietettyjen tuokioiden jälleen se, mitä on koettu ja opittu. Monen oppilaan on aluksi vaikea yhdistää luonnossa puuhailu osaksi "oikeaa koulutyötä".

Seuraavaa listaa on ansiokkaasti täydentänyt tekoäly.

Havainnointi ja jatkuva arviointi

Kahdenkeskinen palaute ja ohjaaminen onnistuu luonnossa huomaamattomasti. Opettaja voi havainnoida miten oppilaat toimivat, osallistuvat, ymmärtävät ja pystyvät soveltamaan asioita. Henkilökohtaisen suullisen palautteen antamisen lisäksi sen voi merkitä suoraan wilmaan retken jälkeen tai omaan muistiinpanovihkoon myöhemmän arvioinnin tueksi.

Itsearviointi

Peukkupalaute on helpoin ja toimii metsässäkin. Sen voi antaa kaikille näkyvästi tai piirissä selät käännettyvä opettajaan päin.

Jana-arviointi toimii, jos sitä on harjoiteltu ja ryhmä on riittävän turvallinen oman mielipiteen näyttämiseen. Vastaparit keksitään tarpeen mukaan.

Käpy kiertää piirissä ja omalla kohdalla saa kertoa oppimansa asian.

Kuiskaus. Oppilas miettii mielessään 1-3 asiaa, joissa onnistui ja yhden asian, jonka voisi tehdä paremmin seuraavalla kerralla. Nämä asiat voi kirjata ylös, kertoa opettajalle tai vain käydä kuiskaamassa puulle tai kivelle, ikään kuin luonnon kanssa keskustellen.

Luonnon symbolit Oppilas valitsee metsästä esineen, joka kuvaa hänen suoritustaan (esim. käpy = "tuli hyviä ideoita").

Matkapalautteet Paluumatka sujuu mukavasti, kun kuljetaan matka pätkissä. Opettaja antaa tehtäväksi jonkun arvioitavan asian ja välillä pysähtytään purkamaan se ja otetaan uusi aihe.

Ääniskaala Oppilaat arvioivat kokemustaan äänellä:

- Jos meni todella hyvin, he humisevat kuin tuuli.
- Jos meni ihan ok, he rapisuttavat lehtiä jaloillaan.
- Jos oli vaikeaa, he koputtavat kevyesti puunrunkoa.

Asentoarviointi Oppilaat arvioivat omaa onnistumistaan liikkeillä:

- Seisovat suorana ja kädet ylhäällä, jos kaikki sujui hyvin.
- Seisovat normaalisti, jos sujui melko hyvin.
- Menevät kyykkyyyn, jos tarvitaan vielä harjoitusta.

Itsearviointilomakkeet retken jälkeen pakottaa jokaisen hieman miettimään omaa oppimista ja antaa konkreettista tietoa opettajalle arvioinnin tueksi.

Vertaisarviointi

Edellä mainittuja itsearvioinnin tapoja voi käyttää koko ryhmää koskevien asioiden arviointiin. Yhteinen keskustelu laajentaa näkökulmaa.

Konkreettisten tuotoksien arviointiin:

Pari/ryhmäpalaute kertomalla kolme hyvää asiaa ja yksi kehittämis ehdotus.

Galleria-kävely eli kierretään ryhmänä kuulemassa kustakin työstä ja antamassa palautetta ablodien kera.

Luonnossa liikkumisen ja toimimisen arviointiin:

Jokaiselle oppilaalle arvotaan salainen arviointipari, jonka työtä hän seuraa ja arvioi päivän tai tehtävän aikana.

Ympäristövastuullisen käyttäytymisen tai ryhmätyöskentelyn arviointiin:

Liikennevalopalautteen voi antaa metsässä opettajan kanssa keskustellen, jolloin opettaja näyttää valot tai ryhmällä on omat valot. Valojen sijaan voi käyttää myös käpyjä, kiviä ja oksia. Arvioinnin kohteena voi olla koko luokka, ryhmä tai yksilö. Tämä arviointi voidaan tehdä myös pienillä värilapuilla toisten pulpeteille.

● = Meni hienosti!

● = Pientä hienosäätöä vielä.

● = Täytyy harjoitella lisää.

Luontopäiväkirja

Oppilas kirjaa retkien havaintoja, tunteja ja oppimaansa piirroksilla, kuvilla ja teksteillä.

Digitaalinen portfolio

Oppilas dokumentoi rekiä tai ympäristöteemoihin liittyviä projektejaan valokuvoin, kirjoituksin tai videoilla.

Tietovisat ja testit

Testataan oppilaiden tietoa esim. lajintunnistuksesta, ekosysteemipalveluista tai kierrätyksestä.

Sanapilvet ja mind mapit

Oppilaat voivat visuaalisesti esittää mielipiteitään, ymmärrystään tai oppimistaan.

Erilaiset haasteet

Keksitään sopivaa haaste, esim. nisäkkään bongaus tai valojen sammuttaminen ja jokainen tarkkailee omaa tekemistään retken tai ajanjakson ajan kotona. Dokumentointina voi toimia retkellä käpyjen kerääminen taskuun tai kotona taulukon täyttäminen. Arviointimateriaali on näkyvää.

Projektit

Retken voi laajentaa visuaaliseksi tuotokseksi, jonka arviointi on helppoa perinteisin menetelmin, etenkin jos arvioinnin kriteerit käydään selvästi läpi.

Esitykset

Oppilaat valmistavat pienen esityksen oppimastaan tai syventävät oppimistaan esimerkiksi tekemällä opetusvideon luonnossa liikkumisesta. Arviointi vaikkapa sisällön monipuolisuudesta.

Toiminnallinen pistetyöskentely

Toimintapisteissä kerrataan opittuja asioita. Opettaja voi olla itse yhdellä pisteellä tai vastaanottaa tehtäviä pisteiden keskellä.

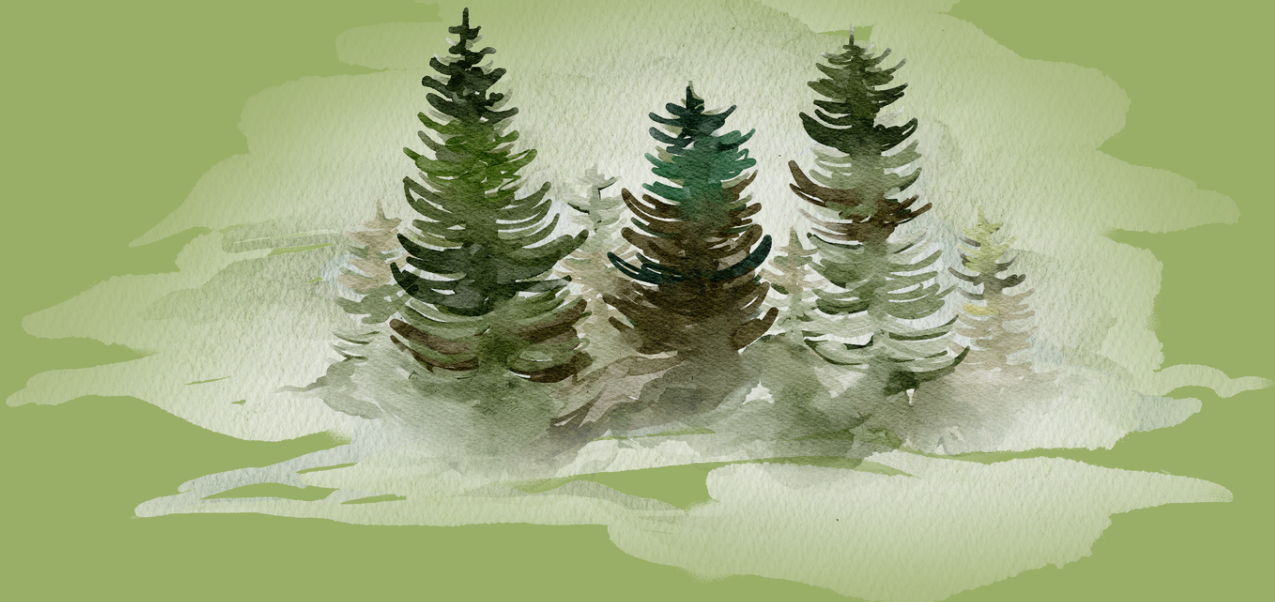
Loppujen lopuksi on niin,
että me suojelemme vain
sitä, mitä me rakastamme,
rakastamme vain sitä,
minkä me tunnemme, ja
tunnemme vain sen, mitä
meille on opetettu.

Baba Dioum

Ympäristökasvattajan kymmenen kultaista ohjetta (alkuperäinen Riitta Wahlstöm 1995)

- 1. Muista asioiden moninäkökulmaisuus.**
- 2. Luo positiivinen ilmapiiri ja järjestä keskustelulle aikaa.**
- 3. Ole rehellinen, mutta älä juutu kielteiseen. Luo toivoa.**
- 4. Pienikin teko ympäristön puolesta on arvokas, sillä pisaroista merikin muodostuu!**
- 5. Luo yhteisen sitoutumisen henki. Ympäristöasiat eivät ole ekoväen asioita, vaan meidän kaikkien.**
- 6. Kuuntele huolellisesti ja kunnioittavasti vastaväitteitä, jotta oma vastauksesi olisi oikein perusteltu vastaanottajan kannalta.**
- 7. Luo positiivinen tulevaisuudenkuva sen uhallakin, että itse näet asiat joskus synkkinä.**
- 8. Edistä ympäristövastuuseen sitoutumista kunkin ryhmän lähtökohdat huomioiden.**
- 9. Käytä kaikkia mahdollisia keinoja taiteesta tieteeseen.**
- 10. Anna oppilaiden tutkia ja löytää itse vastaukset. Luo paljon mahdollisuuksia myönteisen ympäristösuhteen vahvistamiseen.**

LÄHTEET:

Antoisaa kirjallisuutta sekä teoriaan. että käytäntöön:

Cantell, H. & Aarnio-Linnanvuori, E. & Tani, S. 2020: Ympäristökasvatus, kestävän tulevaisuuden käsikirja. PS-Kustannus

Kaasinen, A & Myllyniemi, U (toim.) 2023: Ulkona opettamisen käsikirja. PS-kustannus

Laine, A., Elonheimo, M., Kettunen, A. 2018: Loikkaa ulkoluokkaan, opas ulkona opettamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö Myös verkossa!

Käpylä, M. & Wahltröm, R. 1994 Ympäristökasvatuksen menetelmäopas. Jyväskylän yliopisto

Saramäki R. 2010. 250 ilmastotekoa, joilla pelastat maailman. Otava

Tampio, H & Tampio M. 2017: Ulkoloikka, hyppää ulko-opetuksen ideoiden maailmaan. PS-kustannus

Verkkosivuja:

GreenComp, Kestävää kehitystä koskeva eurooppalainen osaamiskehys:
<https://op.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/bc83061d-74ec-11ec-9136-01aa75ed71a1>

Jyväskylän avoin yliopisto, Planetaarinen hyvinvointi -opinnot
<https://www.jyu.fi/fi/avoin-yliopisto/opinnot/planetaarinen-hyvinvointi-opinnot-avoimessa-yliopistossa-maksuton>

Jyväskylän opetussuunnitelma:
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/opetussuunnitelma/22644783/perusopetus/tiedot>

Jyväskylän kaupunki, Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelma:
<https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/resurssiviisaus/resurssiviisausohjelma>

Jyväskylän kaupunki, Ympäristövahti:
<https://ymparistovahti.jyvaskyla.fi/fi-FI/>

OAJ ja LYKE-verkosto. Oppimaan koulun ulkopuolelle -opas:
https://www.luontokoulut.fi/wp/wp-content/uploads/2018/11/Oppimaankoulunulkopuolelle15_10_2015.pdf

Opetushallitus, Agenda 2030 -tiekartta kestävään tulevaisuuteen:
<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/agenda-2030-tiekartta-kestavaan-tulevaisuuteen>

Opetushallitus, Kestävä tulevaisuus, Opas oppimisen, toimintakulttuurin ja arkikäytäntöjen kehittämiseen kasvatuksen ja koulutuksen maailmassa
<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kestava-tulevaisuus>

Opetushallitus. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 2014:
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tiedot>

Suomen kestävän kehityksen toimikunta, Kestävän kehityksen Globaali toimintaohjelma Agenda 2030 <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>

Tolppanen, Aarnio-Linnanvuori, Cantell, Lehtonen. Pirullisen ongelman äärellä - kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen malli. Kasvatus 5/2017.

Unesco: Education for sustainable development: a roadmap
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802t>

Ympäristöministeriö, Jokaisenoikeudet:
<https://ym.fi/jokaisenoikeudet>

Mielenkiintoisia tutkimuksia:

Aarnio-Linnanvuori, Essi 2018: Ympäristö ylittää oppiainerajat : Arvolatautuneisuus ja monialaisuus koulun ympäristöopetuksen haasteina. Väitöskirja, Helsingin yliopisto
<http://hdl.handle.net/10138/229396>

Mykrä, Niina 2021. Peruskoulu ekologista kestävyyttä edistämässä: Toiminnanteoreettinen tutkimus koulun monitasoisesta muutoshaasteesta. Väitöskirja. Tampereen yliopisto
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1878-9>

Saloranta, Seppo. 2017. Koulun toimintakulttuurin merkitys kestävä kehityksen kasvatuksen toteuttamisessa perusopetuksen vuosiluokkien 1–6 kouluissa:
<http://hdl.handle.net/10138/216724>

Heikkilä, A 2020 Ympäristökasvatus perusopetuksen opetussuunnitelmanperusteissa vuosiluokilla 7–9. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnan opinnäytetyö. Tampereen yliopisto
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/121412>

Muiden upeita hankkeita:

Jyväskylän Steinerkoulu: [Oivalluksia oppimisympäristöissä](#)

Hämeenkyrö: [Kestävän kasvatuksen käsikirja](#)

Oulu: [Opinvirta](#)

Porvoo: [Kestävän tulevaisuuden polku](#)

Seinäjäki : [Kärppä -ohjelma](#)

Tampere: [Ekososiaalinen sivistys Tampereen perusopetuksessa](#)

Vantaa: [Kestävän tulevaisuuden osaamistavoitteet](#)

*Vaikka tietäisin, että
magilmanloppu tulee huomenna,
istuttaisin tänään omenapuun.*

-vahvistamaton ajattelija-

KATJA VIIRI
YMPÄRISTÖALAN ERIKOISAMMATTITUTKINNON
OPINNÄYTETYÖ
YMPÄRISTÖKASVATUKSEN KOULUTUSOHJELMA
ULKONA OPPIMISEN PAINOTUS
SUOMEN YMPÄRISTÖOPISTO SYKLI
2025

